

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра: Історії та суспільних дисциплін

Реєстраційний № _____

Магістерська робота

ТЕАТРАЛЬНЕ ЖИТТЯ В БЕРЕГОВІ

РАТІ МІРОНДО СТЕПАНІВНА

Студентка II-го курсу

Освітня програма: 032 Історія та археологія

Ступінь вищої освіти: магістр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник

Часар Іштван Степанович
старший викладач

Завідувач кафедрою :

Кейс Б. Г
доктор філософії з галузі етнографічні та
культурно-антропологічні науки, доцента

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 201_

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра: Історії та суспільних дисциплін

Магістерська робота
Театральне життя в Берегові

Ступінь вищої освіти: магістр

Виконав: студентка II.-го курсу

Раті Мірондо Степанівна

Освітня програма: 032 Історія та археологія

Науковий керівник: **Часар Іштван Степанович**
старший викладач

Рецензент: **Кейс Б. Г.**
доктор філософії з галузі етнографічні та
культурно-антропологічні науки, доцента

Берегове
2021

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék

A SZÍNHÁZI ÉLET BEREGSZÁSZBAN

Magiszteri dolgozat

Képzési szint: mesterképzés

Készítette: Ráti Miranda

II. évfolyamoshallgató

Képzési program: 032 Történelem és régészet

Témavezető: Császár István

Főiskolai oktató

Recenzens: Kész Barnabás

PhD., docens

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ НАРОДНОГО ТЕАТРУ	8
1.1 Аматорський театр та актори-аматори.....	8
1.2 Ситуація угорської культури.....	9
1.3 Театральне життя	12
1.4 Народний театр.....	14
1.5 Народний театр у 1954-1965 роках.....	17
1.6 Народний театр у 1966-1985 роках.....	20
1.7 У період перебудови. Угорський літературний клуб ім. Gyula Illyés	24
1.8 Короткий підсумок	26
РОЗДІЛ 2. УГОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕАТР ІМЕНІ GYULA ILLYÉS.....	27
2.1. Заснування театру	28
2.2. Перші роки	29
2.3. Театр у період зміни режиму	32
2.4. Короткий підсумок.....	41
РОЗДІЛ ІІІ. ГЛАВА ТЕАТРУ З ТОЧКИ ЗОРУ АКТОРІВ	42
3.1. Метод усної історії.....	42
3.2. Інтерв'ю з колишніми членами Народного театру	43
3.3. Короткий підсумок.....	52
РЕЗЮМЕ УГОРСЬКОЮ МОВОЮ	54
РЕЗЮМЕ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60

TARTALOM

BEVEZETÉS	6
I.FEJEZET A NÉPSZÍNHÁZ TÖRTÉNETE	8
1.1 Amatőr színház és amatőr színészek	8
1.2 A magyar kultúra helyzete	9
1.3 A színházi élet	12
1.4 A Népszínház	14
1.5 A Népszínház az 1954-1965-ös években	17
1.6 A Népszínház az 1966-1985-ös években	20
1.7 A peresztrojka időszakában. Az Illyés Gyula Magyar irodalmi klub	24
1.8 Rövid összefoglaló	26
II.FEJEZET AZ ILLYÉS GYULA MAGYAR NEMZETI SZÍNHÁZ	27
2.1. A színház megalakulásának körülményei	28
2.2. Kezdeti évek	29
2.3. Színházi élet a rendszerváltás időszakában és a közelmúltban	32
2.4. Rövid összefoglaló	41
III.FEJEZET SZÍNHÁZ A SZÍNÉSZEK SZEMSZÖGÉBŐL	42
3.1 Oral history módszer	42
3.2. Interjúk a Népszínház egykori tagjaival	43
3.3. Rövid összefoglaló	52
MAGYAR NYELVŰ ÖSSZEGZÉS	54
UKRÁN NYELVŰ ÖSSZEGZÉS	57
FELHASZNÁLT IRODALOM	60

BEVEZETÉS

Jelen diplomamunka témája A színházi élet Beregszászban, melynek keretében a Beregszászi Amatőr Népszínház és a később megalakuló Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház (ma Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház) története kerül feldolgozásra. A témát azért választottam, mert személy szerint számtalan alkalommal látogattam már el a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházba, ezért szerettem volna többet megtudni a színház történetéről.

A kutatás keretei között az 1952-ben megalakult Beregszászi Amatőr Népszínház története és az azt övező események kerültek tanulmányozásra, valamint az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház működése a 2000-es évekig.

Az I. Fejezet, mely a Népszínházzal kapcsolatos eseményeket vizsgálja, magába foglalja még a magyar kultúra és oktatás helyzetét is Beregszászban. A Népszínház története kisebb alpontra lebontva kerül feldolgozásra. Vizsgáltuk a darabok elkészítésének és előadásának, és egyes esetekben a helyszínekre való utazások körülményeit is. Röviden bemutatásra kerül az Illyés Gyula magyar irodalmi klub is, melynek sok kulturális esemény volt köszönhető a vizsgált évek alatt, valamint a klub és az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház kapcsolata is.

A II. Fejezetben kerül bemutatásra az akkori Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház megalakulásának és kezdeti éveinek az eseményei. A munka betekintést enged azokba a nehézségekbe, melyekbe a színház a kezdeti évei alatt beleütközött, és bemutatja annak működését egészen a 2000-es évekig.

A III. Fejezet tartalmazza azokat az interjúkat, melyeket a Népszínház tagjaival készítettem el az oral history módszer felhasználásának segítségével. Az interjúk alatt a résztvevők saját tapasztalataikat, élményeiket és emlékeiket osztják meg az Amatőr Népszínházzal kapcsolatban.

A kutatás tárgya a Beregszászi Amatőr Népszínház, mely civil kezdeményezésből alakult, s a mai Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház (amely egy professzionális színház) létrejötté és működése, valamint a Beregszászi Amatőr Népszínház megszűnése.

A kutatás célja megvizsgálni a régi Beregszászi Népszínház, s a mai Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház kapcsolódási pontjait, valamint mélyebb betekintést nyerni a színházi életbe Beregszászban a színészekkel készített interjúk által.

A kutatás folyamatában a következő feladatokat oldottuk meg: először konzultációkat folytattunk a témával kapcsolatban, melyeknek alakalmával meghatároztuk a kiindulási pontokat, melyek fontosak a téma teljes megértésével és vizsgálatával kapcsolatban. Másodszor a kapcsolódó szakirodalom felkutatására került sor. A témával kapcsolatban szerencsére számos kötet, újságcikk és online publikáció

állt a rendelkezéseimre, ám ezzel kapcsolatban egy probléma is felmerült: mivel előfordult, hogy különböző forrásokban különböző dátumokkal találkozhattunk egy-egy eseménnyre vonatkozólag. Az Amatőr Népszínházzal kapcsolatban hasznosnak bizonyultak a Schober Ottó valamint Csanády György által írt könyvek, hiszen mindeketten az Amatőr Népszínház tagjai voltak. A konzultáció, majd pedig az szakirodalom összegyűjtése és annak feldolgozása után interjúkat készítettünk az Amatőr Népszínház volt tagjaival.

Az adott témával kapcsolatban jelent meg szakirodalom a múltban, melyek nagy segítségemre voltak a kutatásom alatt. A színház életével kapcsolatban Schober Ottó írt könyveket, valamint Csanády György is hosszas fejezeten keresztül foglalkozik műveiben a Színházzal, az ott dolgozó emberekkel, valamint a magyar kultúrával és a színház időszakában történő történelmi eseményekkel. A két szerző, a Népszínház tagjai révén, érzékletes pontossággal és mélységgel írnak a színházban történt eseményekről. A fentebb említett írókon kívül a témáról megjelentek tanulmányok Pro Minoritáteleben, cikkek a Kárpáti Igaz szó című újságban valamint a Kárpátalja folyóiratban is, valamint könyvekben írt róla Dupka György, Huszár Orsolya és Kovács Elemér is. Azoban ezekben a könyvekben és cikkekben vagy csak az Amatőr Népszínház vagy csak a Dráma Színház története, vagy egy-egy eseménye került feldolgozásra, igaz azokban a könyvekben, melyben említést tettek az egyik színházról, ott sok esetben egy-két mondatban megemlézték a másik színházhoz való kapcsolatát, ám ezek az információk szinte mindig ugyanazt mondták el.

A fentebb említett okok miatt a kutatás elsődleges információs bázisai voltak a Schober Ottó és Csanády György által kiadott könyvek, másodlagos forrásként szolgáltak a Huszár Orsolya, Dupka György, Kovács Elemér, stb. könyvei valamint a Pro Minoritate, tercier forrásként szolgáltak a Kárpátalja, Kárpát Igaz Szó és egyéb online fórumokon megjelent cikkek, valamint a tényanyagot kibővítő interjúalanyok.

A dolgozat tudományos innovációja abban rejlik, hogy tudomásom szerint a két színházzal kapcsolatos átfogó elemzés még nem íródott, így ez a dolgozat ezt a hiányt kívánja pótolni.

I. FEJEZET

A NÉPSZÍNHÁZ TÖRTÉNETE

A munka első részében bemutatásra kerülnek a Beregszászi Amatőr Népszínházzal kapcsolatos események, annak megalakulása, előadásai, valamint a magyar kultúra helyzete Beregszászban az 1945 körüli évektől a színház megalakulásáig és annak működése alatt. Azonban mielőtt ezekre rátérnénk fontos tisztázni a munka alatt elhangzott fő kifejezéseket, mint amatőr vagy professzionális színház/színész, a kettő közötti különbséget.

1.1 Amatőr színház és amatőr színészek

Az amatőr színház, vagy más néven amatőr dráma, egy olyan színház amelyben amatőr színészek és énekesek által kerülnek előadások bemutatásra. Az amatőr színházi csoportok előadásaihoz odasorolhatjuk a színdaraboktól, revüekön, musicaleken keresztül a könnyűoperák, pantomimok vagy varieté-showk előadásáig. A produkciók bemutatása különböző helyszíneken történik, például a szabadban, közösségi központokban vagy iskolákban, vagy akár független vagy nagy szakmai színházakban. Az előadások mélysége is változhat az egyszerű könnyű szórakoztatásra alkalmas előadásoktól az igényes drámákig.¹

Az amatőr színház és előadók meghatározására számos definícióval találkozhatunk, hiszen a vélemények kissé eltérnek attól, hogy hogyan lehet meghatározni az "amatőr" színházat vagy az amatőrt. Technikailag „amatőr” az, aki nem fogad el pénzt, vagy a szolgáltatásaiért cserébe nem ajánlanak fel neki fizetést. A kifejezés egyik értelmezése így hangzik: "Az a személy, aki művészeti, tudományos, tanulmányi vagy atlétikai tevékenységet folytat, mint elfoglaltságot és nem mint hivatást".² Egy másik meghatározás szerint: amatőrnek azt az embert számítjuk, aki egy adott tevékenységet attól függetlenül folytat, hogy milyen a tanulmányi területe vagy a jövedelme.³

Az amatőr színházi előadások (amatőr drámák) meghatározhatóak akár "színházi előadásokként, amelyekben az érintett emberek nem kapnak fizetést, hanem saját szórakozásukért vesznek részt".⁴

Míg a hivatásos színpadi előadók többsége szakmai képzőintézetekben fejlesztette képességeit és mesterségét, addig az amatőrök általában nem szakmailag képzettek.⁵

¹ "Actors' Equity - Responsibilities". Elérhető: <https://www.actorsequity.org/>. (Felhasználva: 2021. május 7.)

² "Answers.com - Amateur". Elérhető: <https://www.answers.com/redirectSearch?query=amateur> (Felhasználva: 2021. május 7.)

³ Arts Research Center. University of California, Berkeley. Amateurism Across the Arts". Elérhető: <https://arts.berkeley.edu/amateurism-across-the-arts-march-9/>. (Felhasználva: 2021. május 7.)

⁴ Cambridge Advanced Learners Dictionary- amateur dramatics". Elérhető: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/amateur-dramatics>. (Felhasználva: 2021. május 7.)

Az amatőr színjátszás úgy a városokban, mint falvakban sokáig egyet jelentett a műkedvelő színházzal, azaz az amatőr csoportok ugyanazokat a darabokat mutatták be, mint a hagyományos színházak, ezzel is egyfajta színházpótló funkciót töltve be.⁶

Összegzésként elmondható tehát, hogy habár sokan sokféleképpen próbálták meg értelmezni az amatőr színházat és színészeket, mind egyetérteni látszanak abban, hogy az amatőr színész olyan előadó, aki az előadásért nem kap pénzt és az előadásaik fő motívációja egyszerűen az, hogy kedvüket lelik abban, amit csinálnak. Az amatőr színház pedig olyan intézmény melyben amatőr színészek nyújtanak előadásokat.

1.2 A magyar kultúra helyzete

A magyar kultúra Beregszászban az 1945 körüli években nem volt könnyű helyzetben, magyar nyelvű színház nem létezett, valamint magyar nyelvű újságok és irodalmi művek is nagy-nagy ritkasággal jeletek csak meg. Azonban az 1945–ös év végén elkezdődtek kisebb kezdeményezések a magyar kultúra megőrzésének és fejlesztésének érdekében.

Ennek egyik példája az 1945. december 2-án Rothmann Miklós vezetésével megjelenő a 'Vörös Zászló' a beregszászi kerületi pártbizottság és néptanács sajtószervének első száma. Az újság hetente kétszer jelent meg magyar nyelven és sokáig ez volt az egyetlen magyarul nyelvű újság. A feledata nem volt más, mint a Kommunista Párt Járási Bizottsága és a Járási Néptanács politikájának a támogatása. Szintén ezen év végén megpróbálták a magyar kultúrát helyreállítani, ami nagyban köszönhető Nádas Annának, a Kárpátalja c. hetilap egyik szerkesztőjének. Egyik cikkében arról írt, hogy hamarosan megnyílik egy magyar könyveket tartalmazó könyvtár, emellett városi klub nyílik benne szórakoztató játékokkal, és szervezés alatt van egy színjátszó szakkör is, stb. Azonban a könyvtárra még várni kellett, ugyanis olyan szintű selejtezés történt, hogy eltűnt jóformán minden magyar nyelven íródott könyv. Amiben azonban igaza volt, az a színjátszás, amiben jó eredményeket sikerült elérni már 1945-46-ra.⁷

A helyi kulturális tér, valamint a későbbi Amatőr Népszínház egyik legfontosabb tagja Nádas Anna volt. Schober Ottó (Lásd. 1. fénykép) a későbbi Népszínház főrendezője Színfalak előtt, mögött, nélkül című könyvében írta róla: "ha abban az időben nincs közöttünk Anna néni, akkor ma nem beszélhetnénk szép eredményekről."⁸

⁵ "Cambridge Advanced Learners Dictionary- amateur dramatics". Elérhető: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/amateur-dramatics>. (Felhasználva: 2021. május 7.)

⁶ RING Orsolya a színjátszás harmadik útja és a hatalom. Az alternatív Orfeo együttes kálváriája az 1970-es években. Múltunk, 2008/3, 233-257. old. Elérhető: <https://epa.oszk.hu/00900/00995/00015/pdf/ringo08-3.pdf> (Felhasználva: 2021. május 7.)

⁷ CSANÁDI György: Sorsfordító évek sodrásában. PoliPrint, Ungvár, 2004. 147-189 old.

⁸ SCHOBBER Ottó: Színfalak előtt, mögött, nélkül: (epizódok a Beregszászi Népszínház történetéből). Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 1996.

1. Fénykép. Schober Ottó.⁹

Nádas Anna Brassóban született, de szüleivel Aradon élt. Gyermekkorában zenét tanult, hegedűművész szeretett volna lenni. Később azonban a sors úgy hozta, hogy a színészi hivatást választotta. Az aradi színészi társulatban kezdte pályafutását, ahol nagyon rövid idő alatt a közönség kedvencévé vált. A társulattal számos helyen megfordultak, többek között Erdélyben is. Miután hozzáment Nádas Józsefhez Beregszászon telepedett le. A városban azonban ekkor semmilyen formában (amatőr vagy hivatásos) nem működött színház, így a férje lapjánál vállalt munkát újságíróként. A 30-as évek végén megalapította a Kárpátalja című lapot, mely nagyon rövid idő alatt vált az egyik legolvasottabb napilappá Kárpátalján. Az újság volt az egyik eszköz arra, hogy kiálljanak a magyarság mellett.

Újságírói karrierje alatt sem feledkezett meg az előadóművészetről, de mivel színpadra lépni nem volt lehetősége ezért színdarabok írásával kezdett el foglalkozni, és ebben is igen sikeresnek bizonyult. A “Slágerkirály” című operettje a Színházi élet nevű folyóirat által meghirdetett pályázat nyertese lett. A “Slágerkirály” valamint a “Farizeusok” című színdarabjai bemutatásra kerültek Beregszászban és Kassán is. Később pedig színjátszó csoportot alapított többnyire kórházi dolgozókból.¹⁰

1946-ban megnyílt a Puskin filmszínház, ahol először csak szovjet filmeket vetítettek, majd később kibővítették a repertoárjukat. Ugyanebben az évben rendezték meg az első műkedvelő szemlét is Beregszászon. Nádas Anna színjátszó csoportja hatalmas sikert aratott. A szemle alatt

⁹ Schober Ottó. Elérhető: <https://karpataljalap.net/2019/02/06/schober-otto-1932-2019>. (Felhasználva: 2021. május 8.)

¹⁰ CSANÁDI György : Régi Beregszásziak . Magánkiadás, Beregszász, 2001.

fellépett még Pileczky József karnagy vezetésével a szimfonikus zenekar, valamint a hálabori, jánosi és nagyberegai műkedvelők is.¹¹

A környékbeli falvakban megélénkült a kulturális élet. Több mint 40 klub és olvasókör alakult járás szerte, ilyen volt például a bátyúi kultúrcsoport Jávorszky János irányításával, vagy a Demjén Miklós vezette színjátszó csoport. A hálaboriak előadták a "Nótás Kata" c. népszínművet, a Kígyósiak és Gátiak pedig a "Házasságok az égből kőtetnek" c. darabot Szabad Gézáne tanárnő rendezésében. A Vérke-híd mellett pedig megnyílt az első zeneiskola, melynek Ladányi Irén zongorművészne volt az első igazgatója. A zeneiskola nagy népszerűségnek örvendett, hiszen gyerekeken kívül felnőttek is látogatták. 1946. júniusában az iskola tanulói sikeres vizsgát tettek az ungvári zeneművészeti szakiskolában. A magyar kultúra terjesztésében szerepet vállaltak természetesen ezek az iskolák is: műkedvelő szemlék és hangversenyek rendezésével.

A közoktatásban azonban ennél rosszabb volt a helyzet. 1944 őszén azok, akik nem tudtak oroszul vagy ukránul, el lettek tanácsolva a gimnáziumokból. 1945 őszéig Beregszászban nem volt magyar tannyelvű iskola. A Vörös Zászló 1945. december 2-án megjelent számában azt olvashatjuk, hogy a városban egy elemi (730 tanuló) és egy polgári magyar iskola (295 tanuló) működött. Anyanyelvükön a magyar diákok csak 7 osztályos végzettséget szerezhettek, aztán kénytelenek voltak átiratkozni ukrán/orosz tannyelvű iskolákba és ott leérettségizni.

1945-47-ben a mai Kossuth Lajos középiskolában 3 első osztály indult 74 tanulóval. Az iskola akkor még csak hétosztályos volt.

Az 1945-46-os évek igencsak nehéznek bizonyultak az oktatás és kultúra helyreállításának szempontjából.

Azonban az éveken át tartó kemény munka hamarosan gyümölcsöző lett, ugyanis fejlődésnek indult a járásban a magyar kultúra. 1952. május 2-án megtartották Beregszászban az első körzeti dal- és táncünnepélyt. A népviseletebe öltözött műkedvelők a 4. számú iskola előtt gyülekeztek és onnan vonultak ki a sportpályára. Az eseményt az összevont énekkar előadásával kezdték, majd az iskolások tornász bemutatója következett, amit a műkedvelő együttesek bemutatója követett.

1951 februárjáig 160 magyar könyv jelent meg a megyei közkiadó által, ebből 61 tankönyv, 52 politikai, 31 szépirodalmi, 10 mezőgazdasági és 6 egyéb tárgyú kiadvány összesen 750.000 példányban.¹²

Azonban amíg a kulturális események terén javult a helyzet, addig az oktatásban semmi nem változott. A járásban még mindig nem volt érettségit adó magyar nyelvű iskola.

¹¹CSANÁDI 2004. i.m.: 190.old.

¹²CSANÁDI 2004. i.m.: 191-216.old.

A hruscsovi időkben hivatalosan elismerték, hogy élnek Kárpátalján magyarok, de nemzetiségi jogokat nem adtak nekik. S a beregszászi járásban még sokáig megmaradt az orosz hivatalos nyelvként.

1953 szeptemberében megnyíltak Váriban, Nagyberegen és Kaszonyban az első középiskolák. Majd 1954-ben Beregszászban is megnyílt a magyar iskola, ami lehetőséget adott a magyar diákoknak a magyar érttségre. Az első magyar nyelvű oldal a járási újságban magyar írók verseivel és elbeszéléseivel is megjelent.

1957-ben bekövetkezett egy várva-várt esemény, ugyanis megengedték a magyar diákoknak a magyar nyelven való érettségit. Valamint, egyre gyakrabban jelentek meg magyar nyelvű cikkek is újságokban. Az 1958 körüli években a megenyhült politikai helyzet lehetővé tette azt, hogy a Kárpátalján élő magyarság körében jobban, szabadabban terjedjen a kultúra.

1963-ban Kovács János levelet intézett M. Hruscsovhoz. Ő volt az első, aki a kárpátaljai magyarok nevében szót mert emelni. Levelében sérelmezte többek között azt, hogy a területen 160 ezer magyar nemzetiségű magyar él, mégis egy magyar nyelvű folyóirat sem, nincsenek magyar tanszékek az egyetemen Ungváron, valamint azt, hogy se magyar színház, sem magyar népi együttes nincs. A levél eredményeképpen az Ungvári Állami Egyetemen megengedték a magyar nyelven való felvételizést és megnyílt a Magyar Tanszék is.¹³

1.3 A színházi élet

Habár az 1900-as évek eljén Kárpátalján nem volt állandó magyar színház semmilyen formában (amatőr vagy hivatásos), mégis a térség nem maradt színházi előadások nélkül a vendégszínházaknak köszönhetően. A vendég társulatok időről-időre ellátogattak a nagyobb városokba, mint Munkács és Ungvár ahol korszerű színházépületekben léphettek fel, valamint Beregszászba, Husztra és Nagyszőlösre is elvitték előadásaikat, ahol a szállodai dísztermekben vagy báltermekben adtak elő.¹⁴ Az ide látogató színészek a nagyobb városokon kívül ellátogattak még többek között Halmira, Técsőre és Aknaszlatinára is.¹⁵ A társulatok látogatásai rendszerűen egy héttől egy hónapig tartottak az előadásokat megtekintő emberek nagy örömeire.¹⁶

A színházi tevékenységek a vidéken jelentősen csökkentek a trianoni békediktátum után, amikor Kárpátalja Ruszinszko tartomány néven került Csehszlovákiához. A társulatok tagjai többnyire visszamentek az anyaországba. Ebben az időben a kormány mindössze egy-egy magyar

¹³ CSANÁDI 2004. i.m.: 228-246. old.

¹⁴ SCHÖBER Ottó: Davaj, davaj. Hatodik Síp Alapítvány-Mandátum Kiadó, Budapest-Beregszász, 2001. 83.old.

¹⁵ SCHÖBER, 2001. i.m.: 83. old.

¹⁶ U.o.

társulat működését engedélyezte. 1933-ben alakult a Magyar Színházi Szövekezet Sereghy Andor vezetésével, ezt követte Szabó Hangya Márton társulata, aki később 1943-42 között is egy hosszabb időt töltött Beregszászban, s akiknek társulatához az az Uszkay István is tartozott, aki később a Népszínház elismert színésze lett. A színházi életre Kárpátalján azonban a legjobb hatással az volt, amikor 1938 őszén az újonnan kijelölt határoknak köszönhetően ismét magyarországi társulatok látogathattak vidékünkre. A társulatok nem vesztegették idejüket az új helyzetben azonnal éltek a lehetőséggel: 1939-ben Perényi Kálmán társulata látogatott Beregszászra, majd 1940-ben Iván Sándor színháza lépett fel a városban. Egy évvel később pedig, 1941-ben Jódy Károly Első Magyar Erdélyi Színháza látogatott el Beregszászba.¹⁷ A társulatok és színházak látogatása mellett a beregszászi születésű, Magyarországon is elismert híres színésznő, Fedák Sári is többször hazalátogatott egy-egy előadás vagy jótékonyági rendezvényen való részvétel erejéig.¹⁸

A nyüzsgő színházi életnek azonban egy időre ismét búcsút kellett mondania úgy a társulatoknak, mint a színházat kedvelő közönségnek, amikor Kárpátalja a Szovjetunióban találta magát 1944-ben. Amíg Munkácson megalakult az Állami Orosz Nyelvű Próza Színház, és Ungváron megnyílt az Ukrán Zenés Drámai Színház, addig Beregszászban, és ezzel Kárpátalján, megszűnt a magyar színházi élet. Néha a fent említett színházak ellátogattak Beregszászba egy-egy előadás erejéig.¹⁹

Beregszászban Nádas Anna 1945-ben megrendezte az első magyar műsorestet, ami ekkoriban igen kockázatos esemény volt. A műsort ő maga vezette le egy elegáns nagystélyi ruhát viselve. A hatóságok nem engedték meg neki azt, hogy kizárólag kulturális szervezőként dolgozzon, így kénytelen volt egy kórházban elhelyezkedni, mint ápolónő. Ám ezt a helyzetet is saját előnyére fordította, ugyanis megalapította a kórházban dolgozókból álló amatőr színjátszó csoportot. A csoport többnyire kabaréműsorokat adott elő a kórház kicsiny színpadán.²⁰

A Nádas Anna által szervezett műkedvelő színházi társulat Petőfi-estet is rendezett 1946. február 7-én. Az est alatt dalokat, táncokat adtak elő és verseket szavaltak el. A társulat egy színdarabot is előadott, aminek címét sajnos nem jegyezték fel. A társulat tagjai voltak: Rácz Márta, Palocsay József, Várady Sándor, Tóth Ferenc, Horváth Zsuzsa, Cseh Endre és Nagy Sándor. Sokukkal találkozhatott a közönség az 1952-ben alakult amatőr Népszínház előadásaiban is.²¹

¹⁷ SCHÖBER, 2001. i.m.: 83-92. old.

¹⁸ U.o.

¹⁹ U.o.

²⁰ U.o.

²¹ CSANÁDI, 2004. i.m.: 190. old.

1952 augusztusában bemutatásra került a Nádas Anna rendezésében létrejött Kacsóh Pongrác “János vitéz” c. vígátéka.²² Az előadás várakozáson felüli sikereket ért el, bemutatásának alkalmával tele volt a kórház klubterme. Az előadás bemutatásra került Ungváron, Bátyúban, Tiszaújlakon valamint Nagyberegen is. Az előadásban részvevő amatőr színészek közül sokan csatlakoztak a később megalapított Amatőr Népszínházhoz.²³ Ebben az előadásban részt vett Palocsai József, Kovács Erzsébet, Nádas Anna, Uszakai István, Thill Gyula, Székely Margit, Horváth Anna is.²⁴

1.4 A Népszínház

Ukránul és oroszul a kiváló, közkedvelt művészeket népművészeknek nevezik, innen eredeztethető a népszínház neve is, amely az orosz és ukrán szó tükörfordításából jött létre, rámutatva arra, hogy a színjátszó csoport is egy kiváló előadó csoport. A Népszínház címet (elsőként egész Kárpátalján) 1959-ben kapták meg az USZSZK Művelődési Minisztériumától. A Népszínház sikerére való tekintettel a Művelődési Minisztérium további díszoklevelekkel jutalmazta a népszínházat 1969-ben és 73-ban, valamint ezüstérmet kaptak az SZSZKSZ 50. évfordulóján megrendezett fesztiválon, továbbá első fokozatú oklevelet kaptak az 1977-ben megrendezett első amatőr művészeti fesztiválon.²⁵ A színházban a bemutatott darabok között fel kellett mutatni szovjet íróktól származó darabok is, így a színházban egy szovjet darabot egy magyar darab követett. Számos szovjet darabot Schober Ottó fordított magyar nyelvre és rendezett meg.²⁶

1952. május 28-án mutatta be a Beregszászi Művelődési Otthon színjátszó csoportja Dunajevszkij “Szabad szél” c. operettjét Ortutay Tibor rendezésével, ezzel az előadással elkezdődött az amatőr Népszínház pályafutása.²⁷ Az eredetileg szovjet színdarab szövegét Magyarországon fordították le, s annak szöveggönyvét szinte csak laponként tudták áthozni a határon.²⁸ Megalakulásakor a színház tagjai voltak: Antal Magda, File Magda, Sarkadi Lajos, Csanádi György, Jakubek Károly, Rács Miklós, Vovkánics György, Bimba Miklós, Schubert Gyula, Csági Ilona, Eckmann Margit, Meszárcecs Sándor, Veres Zoltán, Zsurki Ferenc, Lénert István, Biró István, Nagy Árpád, Laskuti Zoltán, Kiss Imre, Major Angyal, Kovács Mária. A színházhoz tartozott egy 30 tagú zenekar is, melyet Novák Viktor vezényelt, a dalokat pedig Czikajló Pál tanította be.²⁹ A

²² CSANÁDI, 2004. i.m.: 209. old.

²³ CSANÁDI, 2001. Elérhető: <https://mek.oszk.hu/02100/02131/html/03.htm>. (Felhasználva: 2021.március 29.)

²⁴ CSANÁDI, 2004. i.m.: 209. old.

²⁵ DUPKA György Kárpátalja magyar művelődéstörténete – Kulturtörténeti fejezetek trianontól napjainkig. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2017. 136-142. old.

²⁶ SCHOBER, 2001. i.m.: 83-92. old.

²⁷ CSANÁDI, 2004. i.m.: 209. old.

²⁸ SCHOBER, 2001. i.m.: 83-92. old.

²⁹ CSANÁDI, 2004. i.m.: 209. old.

zenekar karmestere Novák Viktor, a zeneiskola akkori igazgatója volt. A zenekar tagjai: Péntek Béla, Varga Sándor, Konik János, Varsányi István, Gönczi Sándor, Harsányi Ferenc, Balogh Béla, Henter Ervin, Homoki József, Huszti József, valamint a zenekarhoz tartozott még Csúri Sándor, Beregszász híres prímása is.³⁰

A színház további dolgozói voltak: Antal Magda, Sarkadi Lajos, Lénert István, Uszkay István, Thill Gyula, Homoki Erzsébet, Pógárné Bani Jolán, Novakovszky György, Mosánszky Zoltán, Major Miklós, Vasziliné Masley Erzsébet, Faragó István, Tóthné Rácz Márta, Leszkoვნé Nonó Magda, Weinrauch Katalin, Galántháné Zrínyi Margit, Bocskai Erzsébet, Kalocsai Magda (aki, mint jelmeztervező is dolgozott a színházban), Traxler András, Béres István, Balázsiné Lengyel Rozália. Az első években felbecsülhetetlen segítséget nyújtott a színház rendezőinek, színészeinek valamint zenekarának Seregi Jenő, a területi Népművészeti Ház egykori módszerésze. 1963-ban Novák Viktortól Huszti József vette át a zenekar karmesteri tisztségét. A színház koreográfusa Lizák Dezső volt. A daljátékokat kísérő zenekar tagjai: Smer Ferenc, Feldmann Sándor, Szécsi Éva (első hegedű), Paszulyka-Bárdos György, Feldmann László, Holovács Mária, Papp Zita, Románszky Géza, Kovács Gábor (második hegedű), Gross Magda, Sechter Miklós (harmadik hegedű), Varga Sándor, Boldizsár Károly, Pileczky József, Orosz József (trombita), Arnóczky Zoltán (trombon), Varsányi István, Kovács György (klarinét), Zichermann Béla (fagott), Henter Ervin (zongora), Harsányi Ferenc (ütőhangszerek), Balogh Károly (nagybőgő), Ruszin Tibor (harmonika) és sokan mások. A díszlettervező az első években Jakubek Károly volt, majd őt Deli Miklós váltotta fel. Több darab díszletét Horváth Anna Ukrajna Érdemes Művésznője készítette.³¹ A későbbiekben díszlettervező volt még Nagy Béla is.

A Népszínház 45 évig állt fent és nagy népszerűsége okán bejárta Kárpátalja szinte valamennyi falvát. A rendezői szerepet előbb Nadas Anna végezte, majd Schobert Ottó vette át.³²

A Beregszászi Népszínháznak Nadas Anna volt a főrendezője 1953 és 1957 között. Ezekben az években több sikeres előadás került általa megrendezésre, többek között A. Szimukov Nyugalmozott kapitány c. vígjátéka, Alekszandrov-Matvejev Veled együtt c. operettje, Szigligeti Ede Liliomfi c. vígjátéka, Csizmarek Mátyás Bújócska c. operettje, valamint Szirmai Albert Mágánás Miska c. operettje, amely huszonhatszor került bemutatásra hatalmas sikere miatt.

³⁰ CSANÁDI, 2001. Elérhető: <https://mek.oszk.hu/02100/02131/html/03.htm>.

³¹ ENYEDI Sándor: Rivalda nélkül. Teleki László Alapítvány, Budapest, 1991. 413. old.

³² CSANÁDI, 2004. i.m.: 209. old.

Kortásai szerint Anna lenyűgöző színésznő volt, aki megjelenése pillanatában felhívta magára a nézők figyelmét és akkora népszerűségnek örvendett, hogy amikor színpadra lépett megállt az előadás, ugyanis a nézők perceként tartó tapssal üdvözölték.

Rendezőként is nagyszerűen magállta a helyét. Nagy figyelmet fordított a magyar beszédre az előadások alatt, s megesett, hogy perceként gyakoroltatta egy-egy szó kiejtését a színészekkel. Ugyanakkor nem ált tőle messze a népies beszédmód sem, amit népszínművekben kamatoztatott.

Ezekben az években a hatóságok megkövetelték, hogy szovjet írók műveit is bemutassák a színházakban, amit Anna megtett még akkor is, ha ez nem volt mindig ínyére. Az előadásmód, amit nyújtott inkább a szatirikus helyzetek kiélezésére fektette a hangsúlyt, ami viszont a hatóságoknak nem volt mindig ínyére. Csizmarek Mátyás Bújóska című operettjének előadása alkalmával Nadas Anna a jóságos mama szerepét kapta. Az egyik jelenetben, kissé eltérve a darab szövegétől, ezt mondta Göncöl Feriről, az értelmiségi családból származó tehetséges mérnökről: "...olyan káder, aki álmában is Marx Károllyal beszélget." Természetesen ez a mondat nagy derűtséget keltett a teremben, ami nem kerülte el az ügyeletes "illetékesek" figyelmét. Ennek eredményeképpen a darabot le kellett venni a műsorról,³³ amíg ugyanez az előadás Magyarországon minden probléma nélkül előadható volt.³⁴

1957-ben Ortutay Tibor vette át Nadas Annától a főrendezői teendőket, aki sikeresen mutatkozott be Cézár Szolodár Orgonakertben c. vígjátékával. 1951-ben ő toborozta össze az első előadás szereplőit, vagyis néhány lelkes fiatalot. Ők annak ellenére, hogy fizetést sem kaptak, nagy lelkesedéssel vetették bele magukat a színészi teendőbe, feláldozva ezzel az összes szabadidejüket. Ortutay Tibort munkatársai bohém természetű embernek ismerték meg a magánéletben, munkáját azonban nagyon komolyan vette és segítette a járásban megalakuló műkedvelő együttesek munkáját.

A rendszerváltás után sokak elfeledve azt, hogy a Sztálini időkben egy magyar színház megalapítása kockázatos volt, kritizálták, hogy a népszínházban szovjet szerzők darabjai kerültek bemutatásra.

Később Schober Ottó lett a népszínház főrendezője. Nadas Anna 1985 végéig maradt a színház oszlopos tagja, kisebb-nagyobb szerepek eljátszásával. 1990-ben kísérték utolsó útjára barátai, munkatársai valamint Beregszász egész színházkedvelő társadalma.³⁵

³³ SCHOBERT, 1996. i.m.: 212. old.

³⁴ SCHOBERT, 2001. i.m.: 83-92. old.

³⁵ SCHOBERT, 1996. i.m.: 212. old.

1.5 A Népszínház az 1954-1965-ös években

1954 szeptemberében mutatta be a kultúrház műkedvelő csoportja Szimukov "Nyugalmozott kapitány" c. vígjátékát. A darabot Nádas Anna rendezte, főszerepben pedig Schóber Ottó volt. A színdarab nagy sikernek örvendett és a színház is egyre bővült. Az új tagok: Mosánszky Zoltán, Homoki Erzsébet, Kökényesi Miklós, akik akkor léptek először színpadra amikor a "Veled együtt" c. vígoperettet adták elő.³⁶

Az egyik legnépszerűbb eszköz arra, hogy a nézők figyelmét felhívják az ujonnan érkező darabokra a plakátok elkészítése volt. A Népszínház Marica grófnő című előadása volt az elsők között, melynek plakátjává sok helyen találkozhattak az emberek Beregszász városában. A darab Sztálin halála után egy évvel került bemutatásra, megmozgatva ezzel színészek és zenészek tucatjait. A plakát érdekessége volt az, hogy kizárólag magyar nyelven hirdette az előadást, ami ekkoriban hatalmas jelntőséggel bírt. A plakáton csak a legfontosabb információk voltak felüntetve, a darab címe, a színészek, valamint a rendező. Az előadások plakátjait ma megtalálhatják az érdeklődők a II. Rákóczi Ferenc Kárátaljai Magyar Főiskolán.³⁷

A színház a kárpátaljai magyarság kulturális központjának számított, valamint a magyarság erős jelenlétének is bizonyítéka volt. A színház Kárpátalja olyan településein lépett fel, ahol többségben volt a magyarság, viszont, ahogy az ebben az időben elengedhetetlen volt, ügyeltek arra, hogy a magyar vagy külföldi írók tollából származó darabok mellett szovjet írók darabjait is rendszeresen műsorra tűzzék. Ennek egyik példája Mihail Bobucsarov "Csendes öregek" című társadalmi kérdéseket feszegető darabja, melyben a népbíróság elnökének saját apjára kell ítéletet mondania. A komolyab előadások mellett azonban sok vígjáték is bemutatásra került, melyek a szovjet élet egy-egy kisebb történést voltak hivatottak bemutatni. Ilyen volt többek között például Balla László "Influenza" című darabja.³⁸ A vígjáték középpontjában egy kolhoz áll, melyben éppen zárszámadó gyűlésre készültek. A bemutató után az illetékes hatóságok elkezdtek érdeklődni a darab iránt, sok kellemetlenséget okozva ezzel a társulatnak, ám ezt a színdarabot végül nem tiltották be. Az előadás nagy népszerűségnek örvendett a falusiak körében.³⁹

A darabok hatalmas sikereket arattak, ami nagyban volt köszönhető a benne játszó tehetséges színészeknek, akik annak ellenére, hogy soha nem tanultak színészi iskolában, mégis professzionális előadást nyújtottak a nagyérdeműnek. Nem csak igen tehetségesek, de rendkívül lelkesek és

³⁶ CSANÁDI, 2004. i.m.: 218. old

³⁷ Kovács Elemér : A vasfüggönyön innen. KÁRPÁTALJAI MAGYAR ANEKDOTAKINCS. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2017. 124-126. old.

³⁸ U.o.

³⁹ SCHÖBER, 2001. i.m.: 83-92. old.

elkötelezettek is voltak a színházzal kapcsolatban. A színházi előadások mellett természetesen mindegyiküknek volt más munkája is. Voltak köztük varrónők, könyvtárosok, gépkocsivezetők, asztalosok stb.⁴⁰

1957-ben a hazai előadókon kívül külföldi előadók is ellátogattak Beregszászba. Ekkor járt Beregszászban a budapesti József Attila színház, akik a "Bekötött szemmel", az 56-os forradalomról szóló darabot mutatták be a beregszászi közönségnek. A közönség a színészek között felfedezhette többek között Kállay Ilonát, Barsi Bélát és Szemes Margitot.⁴¹

Az 1958-as év elején a magyar színjátszó csoport Cézár Szolodár "Orgonakerben" című színielőadás bemutatására készült. Ekkor alakult meg a színház ukrán nyelvű színjátszó csoportja, akik a Tarasz Sevcsenko "Nazar Sztodolja" című előadással készültek Jaroslava Bandurovics irányításával.⁴² Valamint ismét egy magyarországi társulat, a Déryné Színház látogatott Beregszászba, akik két előadással ("Hajnali tűz" és "Néma levente") is szórakoztatták a nagyjérdeműt. Egy ideig ők voltak az utolsó vendégszereplők a Beregszászi Népszínházban.⁴³

1958. júniusában a técsői kultúrház magyar színjátszó csoportja látogatott Beregszászba, ahol Csíky Geregely "Nagymama" című vígjátékát adták elő. Az előadásnak hatalmas sikere lett. Később, szeptemberben ismét vendéglőadókat fogadhattak Beregszászban, az aknaszlatinai sóbánya színjátszó köre látogatott el és előadta a Kálmán Imre "Csárdáskirálynő" című operetjét szimfónikus zenekar kíséretében. Az elkövetkezendő években a Népszínház viszonzta a látogatást mind az aknaszlatinai és técsői színjátszó csoportjának, és új darabjaikkal rendszeresen látogattak el hozzájuk.⁴⁴

1959. november 29-én a Népszínházban előadásra került Farkas Ferenc "Zeng az erdő" című daljátéka. A darabban sok új színésszel találkozhatott a közönség. Ekkor lépett először színpadra Faragó István, kinek partnere a darabban Homoki Erzsébet volt, aki nemcsak kiváló színészi adottságokkal rendelkezett, de gyönyörű hanggal is. Ekkor mutatkozott még be Galántha Margit és Szótér János. A régebbi tagok közül az előadásban részt vett többek között Major Miklós, Pógár Jolán, Schober Ottó is. A darab hatalmas sikert aratott. Összesen 32-szer adták elő, Beregszászban 13-szor került előadásra, de bemutatták még Munkácson, Csapon, Huszton, Nagyszőlősön és Szolyván is.

⁴⁰KOVÁCS, i.m.: 124-126. old.

⁴¹SCHÖBER, 2001. i.m.: 83-92. old.

⁴²CSANÁDI, 2004. i.m.: 233. old.

⁴³DUPKA, i.m.: 136-142. old.

⁴⁴CSANÁDI, 2004. i.m.: 228. old.

Az 1960-as évek sem teltek tétlenül: 1960-ban a Népszínház magyar csoportja által került bemutatásra Fehár Klára “Nem vagyunk angyalok” című műve, főszereplői Debreceni Éva és Faragó István.

1961-ben nagy átszervezések kezdődtek. Beregszász központtal összevonták a beregszászi, ilosvai és nagyszőlősi járásokat. Az átszervezés első áldozatai az újságírók lettek akiknek emiatt le kellett zárni a nagyszőlősi és ilosvai szerkeztőségeiket. A járás ipara viszont ezekben az években nagyot lendült és gyakorlatilag megszűnt a munknélküliség.

Ezekben az időkben 1962 január 26-án került bemutatásra a népszínházban V.Csecsurin “Kard és csillágok” című drámája. A darabot Kovács Vilmos fordította. Ezzel a darabbal mutatkozott be először a nagyközönség előtt Traxler (Weinrauch) Katalin.

1964 márciusában a Népszínház Dunajevszkij “Fehér akácok” című operettjét adta elő, melynek főszereplőji Buda Károly és Homoki Erzsébet voltak. A darabban további résztvevők voltak többek között: Schober Ottó, Pogár Jolán, Thill Gyula, Thill Ilona, Szótér János, Mosánszky Zoltán és Kiss Imre is. Henter Ervin és Husti József vezetésével az operettet a járási kultúrház esztrád zenekara kísérte.⁴⁵

1965. május 13-14-én került sor Kálmán Imre “Marica grófnő” című operettjének bemutatására az ungvári filharmónia színháztermében. Az előadás alatt a hétszáz helyes nézőtérén minden hely foglalt volt. Az operettet Beregszászban huszonnégyszer adták elő, és összesen 9710 ember tekintette meg. Az operettet több magyarlakta településen is előadták, számszerint ötvenkétszer 18300 néző előtt. A volt Oroszlán Szálló (Lásd: 2. Fénykép) adott otthont 20 évig a művelődési háznak Beregszászban, melynek bálterme a Népszínház címmel kitüntetett amatőr színjátszó csoport előadó terme volt, ahol a társulat 17 bemutatót tartott; a 380 férjőhelyes teremben 151 előadásra került sor 35200 néző előtt. 1970 és 1995 között a népszínház a volt zsinagógából átalakított művelődési központ színháztermében működött. A Népszínház naplójában őrzött adatok szerint a színház fennállásának ideje alatt (1952-1995) 41 bemutatót tartott, különböző falvakban Kárpátalja szerte 1132 előadást játszottak, amelyekre összesen 244107 ember ment el.⁴⁶

⁴⁵ CSANÁDI, 2004. i.m.: 248.old

⁴⁶ SCHOBBER Ottó: A statisztika így kívánta. Intermix kiadó, Ungvár-Budapest, 2008. 43-46.old

2. fénykép: Oroszlán szálló az 1900-as évek elején⁴⁷

1.6 Az 1966–1985-ös években

A brezsnyevi időkben jöttek divatba a falunapok és fesztiválok. Igaz, ezek a fesztiválok mindig valamilyen politikai alkalomhoz voltak köthetőek, mégis nagy népszerűségnek örvendtek az emberek között. Az ilyen fesztiválok alkalmával rendezték meg képzőművészeti és kézműipari kiállításokat. Az amatőr művészegyüttesek pedig mindig gondoskodtak a jókedvről. A színvonalas előadásokban részt vettek a Népszínházból Schober Ottó, Lizák Dezső, Sztankovics Ferenc, Huszti József, Nagy Béla, Polyák Vaszil és sokan mások.

1966-ban elkezdték megépíteni a városi kultúrházat. Erről az eseményről Schober Ottó, aki a kultúrház igazgatója lett, a következőképpen ír: “Később kiderült, hogy elsiették a dolgot, nagyon kellett volna még nyolc-kilenc hónap ahhoz, hogy az épületen és azon belül minden munkát elvégezzenek. A munkálatoknak később mi láttuk kárát.” Habár az épület belül hiányolt néhány dolgot, mégis rengeteg sikeres előadásnak adott otthont az elkövetkező években.⁴⁸

Az októberi forradalom és a szovjet hatalom fennállásának 50. évfordulóját ünnepelték 1967-1968-ban. Ennek okán nem maradhattak el a különböző kulturális események. Beregszászra látogatott és vendégszerepelt a József Attila Színház, a Déryné-színház, a Vígszínház, a Rajkózenekar, a Budapest Tánczenekar, valamint Járóka Sándor és cigányzenekara is.

A Lenin-centenárium év alkalmából szintén rengeteg kulturális eseményre került sor. Számptalan tömeges rendezvényt bonyolítottak le. Csanády György szerint talán ebben az évben érte

⁴⁷ Europeana.eu. Elérhető: <https://www.europeana.eu/en/item/2048128/519928>. (Felhasználva: 2021.május 8.)

⁴⁸ CSANÁDI, 2004. i.m.: 254. old.

el csúcspontját az amatőr művészet fejlődése. Ennek az évnek az alkalmából került előadásra a Népszínház által Konstantin Trenyov „Ljubov Jarovaja” című drámája.⁴⁹

A jánosi kultúrpalotában annak megnyílása pillanatától a műkedvelő csoportok előadásokat tartottak. A helyi csoport a nyitás után pár hónappal már egész estés műsort adott. A női kórus sikeresen szerepelt a területi majd kerületi szemlén, a színjátszó csoport pedig egyfelvonásosokkal szórakoztatta a Csapajev Kolhoz közönségét. Az első egyfelvonásos előadások közé tartoztak Uljanyinszkij „Egy álomáson” vagy Szavaljev „Ha jön a szerelem” című darabjai. 1968-ban kisebb változás történt a repertoárban, amikor bemutatták Gyárfás Miklós „Egérút” című kétrészes vígjátékát. A darab középpontjában az Orbók családból származó Gyula állt, aki fellázad az ősi családi rend ellen, amit apja István diktál. A darabban szerepel még Orbók Istvánné, Tóni néni és annak unokahuga Karola. Karola szintén visszaháza lakók életébe, és előbb Gyula, majd István is beleszeret a lányba. A régi és új értékrend egymásnak feszül, az elgépiesedett és álszent Orbók István lassan ismét megtalálja „fiatalságát”, azonban a fiatalok a darab végére felülkerekednek rajta.

50

Orbók István szerepében láthattuk Thill Gyulát, akinek színészi tapasztalata rögtön meglátszott az előadásmódján és nagyszerűen alakította az eleinte szigorú, majd fiatalos, de megtört apát. Orbók Istvánnét Kizman Ilona alakította, aki civilben a községi tanács könyvelőjeként dolgozott. A Csapajev Kolhoz közigazdásza Sztepanova Ilona Tóni nénit alakította; Karolát Boldizsár Rozália a falusi fogyasztási szövetkezet dolgozója játszotta, kinek ez volt az első fellépése. Gyula szerepében a kolhoz gépésze Medvigy István alakított; Marit pedig Juhász Júlia, a közszolgáltatási kombinát dolgozója játszotta. A darabot Thill Gyula rendezte, a díszletet Olasz Miklós készítette.⁵¹

Schober Ottó az előadásról írt cikkében a sikereken kívül felhívta a figyelmet a darabban megjelent kisebb hibákra is. Például egyes jelenetekben a szereplők nem beszéltek elég kifejezően. Szerinte többet kell foglalkozni a színpadi beszédtechnikával a következő előadások előtt. Szerencsére ez és az ehhez hasonló kisebb hibák könnyen kijavíthatóak, így a cikk végén Schober elégedetten írt a jánosi csapatról és reményét fejezi ki abban, hogy a jövőben még több ehhez hasonló előadást tekinthetnek meg a nézők.⁵²

1972. március 10-én a Népszínház bemutatta Tabi László „Különleges világnap” című háromfelvonásos vígjátékát. Az előadásban résztvevő színészek voltak: Thill Gyula, Schober Ottó,

⁴⁹ CSANÁDI, 2004. i.m.: 255-258. old.

⁵⁰ Gyárfás Miklós „Egérút”-ja a jánosi színpadon, In: Kárpáti Igaz Szó, 1968.

⁵¹ U.o.

⁵² U.o.

Tóth Márta, Pogár Jolán, a Kuhár- és Weinrauch- házaspárok, valamint többek között még Monó Magda is.

Az ukrán színhátszó csoport előadásában láthatták a nézők I. Lazutyin “A milícia tizedese” című előadást Bandurovics Jaroszláva rendezésében.

A Hruscsov, majd a Bresznyeov alatti “olvadás” bizonyos enyhülést jelentett az irodalmi életben is. Az 1970-es évektől kezdve számos magyar kiadvány jelent meg az ungvári Kárpáti kiadónak köszönhetően. Ugyanebben az időszakban újra elkezdett működni a beregszászi irodalmi kör is, ami magához vonzotta a környékbeli írók/költő javát. Azonban ezek az idők nem tartottak sokáig, mivel hamarosan megkezdődött a visszarendeződés, ami alatt minden irodalmi mű vizsgálat alá került.

1977-ben Beregszász és annak testvérvárosa Vásárosnamény között közelebbi kapcsolat jött létre. Ebben, valamint az ezutáni években gyakran látogatott Beregszászba a vásárosnaményi művelődési otthon igazgatója, Sánta Miklós, valamint a városi könyvtár vezetője, Antal Miklós. Ezeknek a látogatásoknak köszönhetően hangversenyek és különféle kulturális események kerültek megrendezésre.

Az 1981-es őszi barátság fesztivál alkalmával a népszínházban előadták Schober Ottó, Tóth Márta, Petrovics Magdolna, Tóth Ferenc, Béres István, Traxler András, Thill Gyula, Dalmay Árpád, Nadas Anna, Nagy Béla, Bocskai Erzsébet és más amatőr színészek közreműködésével Illyés Gyula “Bolhabál” című színdarabját.⁵³

3. fénykép. Bolhabál című előadás. A képen Thill Gyula, Bocskai Erzsébet és Nagy Béla⁵⁴

⁵³ CSANÁDI, 2004. i.m.: 274. old.

⁵⁴ Bolhabál. Forrás: Nagy Béla. (Felhasználva: 2021.május 14.)

A Népszínháznak az évek alatt rengeteg előadást köszönhetnek a nézők. Működése alatt a színház több mint 250 ezer nézőt szórakoztatott a több mint másfélezer előadás alatt. A színház tagja hatalmas kitartással dolgozott a darabokon feláldozva szabadidejüket. Az előadásokat ugyanis nemcsak az előadás és szórakoztatás örömeért hozták létre, hanem a magyar nyelv megőrzésének céljából is, melyet mind a kultúra egyik legfontosabb részének tekintettek és a kultúra megőrzésének egyik legfontosabb eszközének. Az előadások rengeteg falu kultúrházában kerültek bemutatásra, többnyire vasárnap esténként. Elkötelezettségük abban is meglátszik, hogy vállalták a korántsem kényelmes utazásokat az előadások helyszínére. Az utazások olykor szekereken, nyitott teherautón, később saját autóbuszon zajlottak. Az utazások alatt érdekes történetek is születtek, például egy, amelyre Schober Ottó „Davaj, davaj” című könyvében is utal. A történet akkor esett meg, amikor a társulat egy zárt autót kapott, melybe egy kívülről fűthető vaskályha volt beszerelve. Egyszer egy előadás után úton hazafelé az auto elakadt a hóban és a tüzifa is elfogyott. A megoldás a problémára az volt, hogy a közelben lévő fakerítést használták fel tüzifaként, hogy át tudják vészeln az éjszakát. Amikor a kerítés tulajdonosa észrevette mi történt nem haragudott meg a társulatra, valószínűleg azért, mert ő maga is a Népszínház rajongói közé tartozott.⁵⁵

Azonban a nagyszerű előadások mellett akadtak olyanok is, amelyek kevés sikert arattak. Ilyen előadásra került sor akkor, amikor a társulat Balla László „Lüktető napok” című darabjával készült. A mű a Magyar Tanácsköztársaság 50. évfordulója alkalmából íródott és 1969-ben került bemutatásra. A propagandaelőadásnak hamar híre ment, és nem fogadták azt hatalmas lelkesedéssel, sőt egy-egy faluban a közönség nem is ment el az előadásra. Így történt ez például Beregdédában is, ahol közönség híján nem tartották meg az előadást a tervezett napon, csak másnap.⁵⁶

A vasfüggöny felgördülése után ismét vendégelőadókat fogadhatott a Beregszászi Népszínház. Az ide érkező előadók között volt a Budapesti Józsefvárosi Színház, melynek előadásában a nézők a „Buborék” és az „Ennivaló nagymama” című előadásokat láthatták; a Miskolci Nemzeti Színház, akik a „Nem élhetek muzikaszó nélkül” című előadással szórakoztatták a közönséget; a Budapesti Fővárosi Bábszínház, két előadással „Vitéz László” „Henri és Micu bohócok” című előadásokkal; a Radnóti Színház az „Erős kézfogás” című előadással; a Léhár Színház az „Éva” című előadással; a Pécsi Bóbita Színház a „Harag úr a bábszínházban” című előadással; a Budapesti Pince Színház a „Hasfelmetsző Jack” című előadással; a Budapesti Független Színház a „Csongor és Tünde” című előadással; a Budapesti Evangélium Színház a „A két Bolyai” című előadással; a Kisvárdai Várszínház a „Budai Nagy Antal” című előadással; a

⁵⁵ SCHOBER, 2001. i.m.: 83-92. old.

⁵⁶ U.o.

budapesti Vidám Színház kabaré előadásaival. Magyarországon kívül Romániából is látogattak színházak Beregszászba, például a Szatmári Északi Színház Harag György magyar társulata, kiknek előadásában a nézők a “Hippolyt a lakáj” című előást tekinthették meg, valamint a Nagyvárad Állami Színház Szigligeti Társulata, kik a “Villion és barátai” című előadással érkeztek.⁵⁷

1.7 A Peresztrojka időszakában. Az Illyés Gyula Magyar Irodalmi klub.

Brezsnyev halálát követően a pártfőtitkár Jurij Andropov lett. Szerinte a gazdasági visszaesés legfőbb oka a munkafegyelem hiányában volt keresendő, így ettől fogva rendszeresen ellenőrizték az embereket, hogy megfelelően dolgoznak-e. Különböző mozgalmak indultak el annak érdekében, hogy a munkafegyelmet megszilárdítsák. Ahelyett, hogy anyagiakkal próbálták meg inspirálni a munkásokat, inkább tömeges rendezvényeket rendeztek. Ezekben az években megszervezték a Barátság Fesztiválokat is, melyekre rendszeresen látogattak el híres művészek. Számos magyar előadóművész is tiszteletét tette ekkoriban Beregszászban, többek között a sajnos fiatalon elhunyt Jákó Vera népdalénekes, akit Mészáros Tivadar cigányzenekara kísért fellépése alkalmával.⁵⁸

A Szovjetunió megalakulásának 60. évfordulója, majd a Nagy Honvédő Háborúban aratott győzelem 40. évfordulója alkalmából megrendezett amatőr művészeti szemlén a Népszínház díjnyertes lett.⁵⁹

1984. október 18-20. között kerültek megrendezésre a kelet-szlovákiai napok Kárpátalján. Ennek öröme a járási kultúrházban hangverseny megrendezésére került sor, melynek keretében vendég volt a Kassai Kohászati Üzem Kudorka fúvózenekara. Kicsivel később, decemberben került megrendezésre a Észak-Oszét Autonóm köztársaság napjai, minek okán ide látogatott az Észak-Oszét Alán Állami Népi Táncegyüttes.

1984. február 9-én elhunyt Andropov, helyére Konsztantyin Csernyenkót választották meg, aki első hónapjaiban a politikai munkának a megváltoztatására törekedett. Ekkor került előtérbe a tudományos-műszaki haladás. 1985-ben viszont meghal Csernyenko és utódja Gorbacsov lesz, akit a peresztrojka és rendszerváltás atyjának neveznek. Azonban hiába fogadták reménységteljesen az új politikát, az mégis sok nehézséget szült.

1987-ben Beregszászban megalakult az Illyés Gyula Magyar Irodalmi Klub, melynek kezdeményezője Dalmay Árpád volt. A klub magára vállalta azt, hogy fejleszteni és ápolni fogja a magyar kultúrát és hagyományokat. Ezt a feladatot majd a később megalakuló KMKSZ vette át. A

⁵⁷ SCHOBBER, 2001. i.m.: 83-92. old.

⁵⁸ CSANÁDI, 2004. i.m.: 278-280. old.

⁵⁹ SCHOBBER, 2001. i.m.: 83-92. old.

klub által került megszervezésre Kovács Vilmos 60. születésnapjának megünneplése Gáton, ahol megrendezték a “Csillagfénynél” című irodalmi estett. Szintén ebben az évben került sor a Petőfi emléktábla felavatására a volt Oroszlán vendéglő falán. Egy évvel később pedig, 1988-ban a vendéglőben emlékszobát is állítottak a költőnek, melynek tárgyait az Illyés Gyula Klub gyűjtötte össze.

1988 áprilisában a Beregi Ünnepi Hét házigazdája Vásárosnamény volt. A Népszínház az eseményre a Tarpán és Lónyán is bemutatott Vlagyimir Kanyivec “Férjhez megy a mama” című művével készült. Az előadást különlegesebbé tette, hogy a darabot ekkor végignézte a darab szerzője Vlagyimir Kanyivec is.⁶⁰

A Férjhez készül a mama szereplői a tarpai művelődési ház színpadán.

4. fénykép. Férjhez készül a mama című előadás⁶¹

1988-ban merült fel először az, hogy a Népszínház bázisán alakuljon egy hivatásos magyar színház. Ennek megszervezésére Schober Ottót kérték fel. A társulattal közösen úgy vélték, hogy ehhez szükség lesz fiatal színészekre, így kéréssel fordultak feletteseikhez, hogy a Kijevi Színház és Filmművészeti Főiskolán nyíljon magyar osztály. A terv az volt, hogy amint az osztály végez és visszatér, velük együtt fogják megalakítani a professzionális színházat. A hazatérő diákokból lett színészek 1993. március 5-én előadták a “Szentivánéji álom” című előadást Vidnyánszky Attila rendezésében, amivel pedig elindult az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház. Az a terv viszont, hogy a két színház, a Népszínház és a hivatásos színház egyesüljön, nem vált valóra.⁶²

⁶⁰ CSANÁDI, 2004. i.m.: 282-293. old.

⁶¹ Férjhez készül a mama. Forrás : Nagy Béla. (Felhasználva: 2021. május 14.)

⁶² SCHOBBER, 2001. i.m.: 83-92. old.

A Népszínház társulat által bemutatott darabokból néhánynak a kézírata ma a Népszínház egyik színészenek, Nagy Bélának a tulajdonában vannak.⁶³

Az Illyés Gyula Magyar Irodalmi Klub eközben tovább működött, jó kapcsolatokat alakítottak ki a munkácsi Rákóczi Ferenc Művelődési Körrel, melynek elnöke és egyben alapítója is a beregszászi 1. számú középiskola tanára Vaszócsikné Schifferer Matild volt. Felvették továbbá a kapcsolatot az észtországi Munkácsy Mihály Kultúregyüttessel, a szlovákiai Vámbéry Ármin Művelődési Klubbal, a lengyelországi tarnowi Magyarbarátok Egyesülettel, a Vásárosnaményi Értelmiségi Klubbal, a németországi Domowina Szerb Kulturális Egyesülettel, a Kőbányai Sörgyár Illyés Gyula Baráti Körével, a CSEMADOK tóketerebesi járási bizottságával, az 1989. május 24-én megalakult Tarasz Sevcenko Ukrán Anyanyelvi Társasággal és még sok más egyesülettel is.

A Klub által került megrendezésre 1989. március 15-én a forradalom és szabadságharc 141. évfordulójának megünneplésére a járási művelődési házban.⁶⁴

1999-ben postumusz Pro Urbe díjjal tüntették ki a Népszínház ukrán csoportjának főrendezőjét, Bandurovics Jaroszlávát.⁶⁵

1.8 Rövid összefoglaló

A munka első fejezetéből megtudhatjuk, hogy Kárpátalján a magyar színházi élet a Népszínház megalakulása előtt külföldről idelátogató társulatoknak volt köszönhető. Az amatőr Népszínház 1952-ben alakult, s megalakulása többek között Nádas Annának volt köszönhető, hiszen ő alapított először amatőr színjátszó csoportot kórházi dolgozókból, melynek színészei a későbbi színház nagyrabecsült tagjai lettek.

A Népszínház hatalmas jelenőséggel bírt a magyar kultúra megőrzésének és ápolásának szempontjából, mivel itt volt lehetősége a magyar közönségnek anyanyelven megtekinteni egy-egy előadást.

A Népszínház későbbi igazgatója Schober Ottó is háláját fejezte ki Náda Annának a "Színfalak, előtt, mögött, nélkül" című könyvében, melyben beszámol a színház életében történő nehézségekről, fontosabb eseményekről és a nagy sikernek örvendő előadásokról.

Az Amatőr Népszínház fennállása alatt kezdtek bele az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház létrehozásába, mely a Népszínházzal ellentétben egy professzionális színház lett.

⁶³ KOVÁCS i.m.: 126. old.

⁶⁴ CSANÁDI, 2004. i.m.: 294-320. old.

⁶⁵ CSANÁDI, 2001. Elérhető: <https://mek.oszk.hu/02100/02131/html/03.htm>. (Felhasználva: 2021.március 29.)

II. FEJEZET

AZ ILLYÉS GYULA MAGYAR NEMZETI SZÍNHÁZ

A dolgozat ezen fejezetében többnyire az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház történetével foglalkozunk, de szó esik többek között azokról a kapcsolódási pontokról is, melyek a néhány évig vele párhuzamosan is működő Népszínházzal összekötik.

A Bereszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház megalapításának gondolata először 1989-ben merült fel. Csanády György Sorsfordító évek sordrásában című könyvében olvashatunk egy interjúról, melyben a társulat egyik színésze azt nyilatkozta, hogy az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház megalakulásáig nem volt Beregszászban magyar színjátszás, ami nem egészen igaz. A nyilatkozatból annyi igaz, hogy nem volt hivatásos színház, viszont ne feledkezzünk meg az 1952-ben megalakult Amatőr Népszínházról. A Népszínház és annak főrendezői Nádas Anna és Schober Ottó nélkül nagy valószínűséggel másképpen merül fel az ötlete a professzionális magyar színház létrehozásának Beregszászban. A Népszínház összesen 42 évig állt fenn s szórakoztatta a nézőket érdekesebbnél-érdekesebb előadásokkal. A 42 éves fennállás alatt összesen 1132 előadás került bemutatásra. A Népszínház megszűnése után egy pár évvel voltak kísérletek annak újraindítására, ennek eredményeképpen jött létre a ma is működő Beregszászi Magyar Népszínház.

Szintén Csanády György könyvéből azt tudhatjuk meg, hogy a professzionális magyar színház megalapításának gondolata Sztyepán Turjanicától, a megyei pártbizottság titkárától ered. Ő azt javasolta, hogy a már meglévő Munkácsi Orosz Dráma Színház mellett hozzanak létre egy professzionális magyar színházat az Amatőr Népszínház és a járási kultúrház bázisán.

Az ötlet meghallgatásra talált és egyből el is kezdték a színház megalapításának rendezését. A járási kultúrház vezetői megfontolták az ötletet és tanácskoztak az Amatőr Népszínházzal is. Végül egy önálló magyar színház megszervezése mellett döntöttek, de ehhez előbb színészeket kellett toborozni. A Kijevi Karpenko- Karij Színművészeti Főiskolát kérték meg arra, hogy nyissanak egy magyar tagozatot is, amit ők meg is tettek 1989-ben. Ezután megkezdődött a színészek toborzása, nagy segítséget nyújtottak a felvételre való felkészülésben a főiskola tanárai valamint a kultúrház szakemberei. Végül, 1989-ben 17 (Huszár Orsolya Fellegjárók című cikkében 16 diákot említ⁶⁶) diák kezdhetette meg tanulmányait Kijevben. Az ezt megelőző években egyedül Vidnyánszky Attila (Lásd. 4.fénykép) tanult a kijevi főiskolán rendezői szakon, akiből hamarosan a főiskolát megkezdő magyar

⁶⁶ HUSZÁR Orsolya: Fellegjárók. Kivonatok a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház történetéből és művészetéből (Pro Minoritate, 2010-től, Felhasználva: 2021.04.16) 75. old.

színszek tanára, majd hazajövelekor a professzionális színház főrendezője vált. A tervek szerint a színháznak a kibővített járási kultúrház adott volna otthon, azonban az átalakításokhoz sosem láttak hozzá.⁶⁷

4. fénykép. Vidnyánszky Attila.⁶⁸

2.1 A színház megalakulásának körülményei

Annak ellenére, hogy Beregszászban létezett egy színház 1952-től, a színházi élet központja Ungvár volt. Itt találhattuk meg az Ukrán Drámai Színházat és a Bábszínházat valamint munkácson az Orosz Dráma Színház működött. A színházban dolgozó színészek diplomáikat azon a Kijevi Karpenko-Karjij Film- és Színházművészeti Főiskolán szerezték meg, amelyen később az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház színészei is tanultak.

A nyolcvanas években merült fel a gondolat egy magyar színház megalapítására. A színház rendezőjének Vidnyánszky Attilát kérték fel. A felkérés elfogadása után azonnal hozzálátott a színészek toborzásához és rengeteg középiskolába látogatott el, ahol meghallgatásokat tartott. A meghallgatás kétfordulós volt, melynek második fordulójára becsatlakoztak a kijevi tanárok is. 1989 nyárára készen állt az osztály. Tanulmányaik alatt három szemesztert tölthettek a Budapesti Színművészeti Főiskolán. Az osztály tanulmányai végeztével sikeres vizsgát tett, vizsgadarabjuk Illyés Gyula: Bál a pusztán című drámája volt.⁶⁹

⁶⁷ CSANÁDI, 2004. i.m.: 254. old.

⁶⁸ Vidnyánszky Attila. Forrás: <https://nemzetiszhaz.hu/muvesz/vidnyanszky-attila>. (Felhasználva: 2021.május 8)

⁶⁹ HUSZÁR, i.m.: 75. old.

1992-ben találkozott az ukrán művelődési miniszter Larissza Horolec a magyar művelődési miniszterrel Andrásfalvy Bertalannal. A találkozó témája a magyar színház kétoldalú támogatása. A találkozón részt vett Sinkovits Imre, a magyar alapítvány részéről, aki szerint a színházat amely az ukrán papírokon Magyar Drámai Színházként szerepelt, Beregszászi Illyés Gyula Magyar Színháznak kellene elnevezni.⁷⁰ A névre vonatkozólag jelzés értékkel bírt: az vezethetett ide, hogy az első generációs színészek diplomaelőadásukban is egy Illyés Gyula darabot mutattak be. A tárgyalás eredményeképpen ígéretet hangoztattak el egy színházépület biztosítására, valamint arra, hogy a színészeknek lakást fognak biztosítani. A helyzet anyagi bizonytalansága miatt azonban a végzős 16 diákból mindössze 14 csatlakoztak a színházhoz.⁷¹

Hosszas előkészületek és tárgyalások után 1993. augusztus 2-án Balácsi József igazgató Vidnyánszky Attila főrendező vezetésével megalakult az első hivatásos magyar színtársulat Kárpátalján. Megalakulásukkor a repertoár négy (Illyés Gyula: Bál a pusztán, Shakespeare: Szentivánéji álom, Brecht: Koldusopera valamint Becket: Godot-ra várva című) előadásból állt. Azonban a tárgyalásokon elhangzott ígéret ellenére színházi épülettel nem rendelkeztek, valamint a támogatás is fogyatkozni látszott.⁷²

A színház épülettel kapcsolatban szóba került a hetvenes években művelődési házzá alakított beregszászi régi zsinagóga épülete. Az épület restaurálására tervet is készítettek az Illyés Gyula Közalapítvány valamint a Magyar Művelődési és Közoktatási Minisztérium támogatásával. Az átépítés támogatására jött létre az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház Alapítvány is. A pénzgyűjtés azonban leállt, amikor a Népszínház által is használt Oroszlán szállót jelölték ki színházépületnek. A szálló azonban jóideig használhatatlan volt, így más megoldást kellett keresni. Tornatermekben és fűtetlen klubhelyiségekben tartották meg próbáikat.⁷³

Az első professzionális magyar eladásra 1993. október 27-én került sor Szürtén a “Koldusopera” bemutatásával. Legközelebbi előadásukra pedig novemberben az Ukrán Zenés-drámai Színházban.

2.2 Kezdeti évek

A Színház, hasonlóan a vándorszínészekhez, faluról-falura járt és adta elő színdarabjait, így híruk és népszerűségük egyre jobban terjedt. A szevasztopoli Herszemeszi Játékok Fesztiválján a “Szentivánéji álom” című előadásukkal díjban részesültek.

⁷⁰ HUSZÁR, i.m.: 75. old.

⁷¹ U.o.

⁷² U.o.

⁷³ U.o.

Azonban a sikerek ellenére a Színház még mindig jelentős problémákkal nézett szembe (többek között a színészek bérezésével), ezért négyen távoztak a társulataból. A megoldásnak az látszott, hogy elindítanak egy második generációt, azaz egy második magyar osztályt a kijevei főiskolán.

Habár a “Szentivánéji álom” hatalmas sikernek bizonyult a fesztiválokon, a beregszászi közönség csak 1994-ben tekinthette meg először, egyben ez volt a Színház első fellépése is a városban. A társulat tagjainak száma 1996-ra négyre csökkent. A társulat megmaradó tagjai voltak: Szűcs Nelli, Varga József, Tóth László és Thrill Zsolt. Ez az év volt ugyanakkor a hatalmas áttörés éve, a társulat eljutott a Határon Túli Színházak Fesztiváljára, amely Kisvárdán került megrendezésre, ahol az elkövetkezendő években hatalmas sikereket arattak. Két előadásukat, a “Sólyompecsenye” című előadást valamint, a “Dekameron”-t, is fődíjjal jutalmazták.

Nemcsak az előadások, de a rendező is elismerésben részesült különböző fesztiválok alkalmával. 1997-ben került sor a lengyelországi Torun Kontakt Fesztiválra, ahol a színház T. S. Eliot: Gyilkosság a székesegyházban” című darabja került előadásra. Az előadásért a rendezőt, Vidnyánszky Attilát a legjobb alkotó díjával tüntették ki.

A második magyar osztály 1998-ban fejezte be a főiskolát. A 15 fős osztályból mindenki csatlakozott a színházhoz. 4 évvel alakulása után a színház már 48 előadást tudhatott maga mögött Kárpátalján és 19-et Magyarországon. Az 1998-as év sem volt sikerektől mentes, megrendezték az “Ember tragédiája” című előadást valamint részt vettek a lebergi Arany Oroszlán Fesztiválon, ahonnan a fesztivál egyik fődíjával térhettek haza Becket “Godot-ra várva” című drámájának előadása után.⁷⁴

2000-ben Ukrajnában az év rendezője díjat Vidnyánszky Attila kapta, majd 2002-ben Ukrajna érdemes művészevé választották.

A társulat sikerei egyre gyarapodtak. 2001-ben részt vettek Moszkvában a III. Nemzetközi Színházi Olimpián “Dorottya” című darabjukkal, valamint a bukaresti Magyarok Házában is fölléptek.

Saját előadásaikon kívül több más színházzal együttműködve is készítettek el darabokat, ilyen volt például 2000-ben a “Szardaffass, a hím boszorkány” című előadás Zsambékon, vagy a 2002-ben a Nemzeti Színházban előadott “Bánk bán” Vidnyánszky Attila rendezésében. 1992 óta a társulatnak 14 ország műkedvelő közönsége előtt volt lehetősége előadást tartani.⁷⁵

⁷⁴ HUSZÁR, i.m.: 74-85. old.

⁷⁵ U.o.

2005-re a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola diákjai bérletet válthattak a színházba a Színház és a Főiskola közötti megállapodásnak köszönhetően. A bérletek négy-öt előadás megtekintését engedték.⁷⁶

Ahogy a Népszínházi időkben, úgy a 2000-es években sem maradhettek el a fesztiválok. Ilyen volt a 2005. március 18-21 között megrendezésre kerülő I. Stalker Fesztivál Beregszászban. A nemzetközi fellépők között a nézők találkozhattak a New York-i In Parenthese Társulattal és a kijevi Dah Színházzal is. A fesztivált a magyar kulturális tárca segítette, melynek köszönhetően a Színház felújíthatta játszóhelyét, azonban a bérezés kérdése még bizonytalan maradt.

2008-ban a Színházban rekordot döntött egy előadás száma. A "Liliomfi" című komédia hetvennyolcszor került bemutatásra. A társulat ekkor még Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház néven szerepelt, azonban 2009-ben nevüket Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházra kellett változtassák, ugyanis az ukrán fenntartói támogatás ekkortól a Beregszász járás helyett a megyétől érkezett, melynek a névváltoztatás volt az ára. Ebben az évben kapott Mejerhold-díjat Vidnyánszky Attila Moszkvában. A II. Stalker Fesztivált a kitört influenzavírus miatt egy fél évvel később, 2010 tavaszán tartották meg, de népszerűségét ez nem csökkentette, hiszen minden előadás teltházzal ment le.⁷⁷

A Színház viszonylag ritkábban játszott Beregszászban, legtöbbször nagyobb településeken tartottak előadásokat, ahová a közel élő magyarok könnyen eljuthattak. A Színház alakulásától kezdve küzdött anyagi gondokkal. Fenntartója először a Beregszászi járás volt, amely szintén nem volt gazdag. Ez azt eredményezte, hogy a színészenek az előadásokra való felkészülés mellett a díszletet, a szállítást és a takarítást is maguknak kellett megoldaniuk (ugyanúgy, mint anno a Népszínház tagjainak is), akkor is ha ezért teljesen alacsony bérezést kapnak. 2004-re mindössze 29 ember működtette a Színházat. Ezekben az időkben egy színész fizetése 9000 forintnak megfelelő hrvnyá volt. Az intézmény költségvetése 2009-re elérte a 600 ezer hrvnyát, amiből a járás csak 80 ezret tudott fedezni. Ezek után került át a Színház a megyéhez és változtatta meg nevét. A 2004-es években a magyar állam által küldött támogatás nem volt elegendő a normális működéshez, ekkor a Színház már 10 éve működött rendes épület nélkül. Arra, hogy az ukrán állam segítsen a felújításban nem volt realitás. Ezt látva ebben az évben a Független Magyar Művészeti Alapítvány kezdeményezést indított "Építsük fel a beregszászi Magyar színházat" címmel, arra hivatkozva, hogy a Színház az utolsó professzionális magyar kulturális közösségi hely Beregszászon és Kárpátalján. A kezdeményezés védnökei Töröcsik Mari, Jancsó Miklós, Böjte József és Bodor Pál voltak. A

⁷⁶ U.o.

⁷⁷ HUSZÁR, i.m.: 74-85. old.

felhívás eredményeképpen 11 budapesti és vidéki színházba kapott a társulat meghívást és adott elő, az előadások bevételeit hazavihették, emellett létrjött 2-3 koncert, valamint 1-1 millió forinttal támogatták őket Eger és Ferencváros polgármesterei.⁷⁸ Az akciónak köszönhetően csaknem 13 millió forint gyűlt össze, azonban ez csak töredéke volt annak a pénznek amely a Színház újjáépítéséhez lett volna szükséges. Vidnyánszky Attila a gálaesten tartott beszédében beszámolt az addig elért eredményekről, valamint köszönetet mondott minden színháznak, nyomdának, együttesnek, személynek és a sajtónak akik a gyűjtést segítették.⁷⁹

A helyzet jobbra fordul 2007 áprilisától amikor Vidnyánszky Attila megkapta a debreceni Csokonai Színház igazgatói posztját. Ezáltal biztosítva lett a Beregszászi Színház fennmaradása, ugyanis ezzel a magyarországi anyagi támogatás kiegészült innen érkező segítséggel is, mivel évente egy produkciót Debrecen finanszírozott, a társulattól többen ide is leszerződtek, vagy vendégszerplőként léphetnek fel.

A színházi tagságról bizton el lehet mondani, hogy habár sok nehézségbe ütköztek, mégis hatalmas lelkesedéssel dolgoztak és adtak elő világszínvonalú előadásokat. A társulat renkívüli csapatmunkával rendelkezett, amihez minden biztonnal hozzájárult az, hogy már a kijevei egyetemen Vidnyánszky Attila tanította őket, így lehetőség volt már az elejétől fogva egy erős csoportot kovácsolni az osztályból, akiknek közös feladata: a hivatásos magyar nyelvű színjátszás létrehozása és megalapozása Kárpátalján.

2010-re 30-40 darab előadásban vettek részt az itthoniak Magyarországon a megállapodás sikerének köszönhetően. A kárpátaljai színészek olykori megjelenése felfrissítette a színházi előadásokat, ennek köszönhetően lett az ottani társulat Magyarország egyik legerősebb társulata.

Akkoriban az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház 33 dolgozóval bírt, két rendező Vidnyánszky Attila és Melnyicsuk Oleg, emellett 19 színész, 5 adminisztrátor, 2 sofőr és 4 technikus. Az évi kb 100 előadásnak a felé játszákn itthon, a másik felét külföldön.⁸⁰

2.3 Színházi élet a rendszerváltás időszakában és a közelmúltban

Nyilvánvaló volt, hogy a persztroja politikája kudarcot vallott és 1991-ben bekövetkezett a Szovjetunió szétesése és a rendszerváltás. Eközben a beregszászi kulturális életben egyre aktívabb szerepet játszott többek között az Illyés Gyula Magyar Irodalmi Klub utódjának is számító, 1989. február 26-án megalakult KMKMSZ.

⁷⁸ KOVÁCS, i.m.: 124-126. old.

⁷⁹ Beregszászi Magyar Színházért szól a harang – a Nemzeti Színház 2005. június 6-i gálaestjén elhangzott beszéd. Elérhető: <https://nemzetiszin haz.hu/hirek/2005/06/galaest-a-beregszaszi-magyar-szin hazert> (Felhasználva: 2021.04.16)

⁸⁰ HUSZÁR, i.m.: 74-85. old.

1992. szeptember 29-én tárgyalt beregszában Andrásfalvy Bertalan Magyar és Horolec Larissza ukrán művelődésügyi miniszter a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház működésének elindításáról. A tárgyalás azután történt meg, hogy a 16 Kijevben tanuló diák sikeres vizsgát téve megkapta diplomáját. A tárgyalások reménykelő ígéretek elhangzásával fejeződtek be, amiből sok sajnós nem valósult meg.

1992 nevezetes kulturális eseménye volt az Amatőr Népszínház által bemutatott Nagy Zoltán Mihály “Sátán fattya” című dráma, amit Schober Ottó dolgozott át és rendezett.⁸¹ Alig egy évvel a regény megjelenését követően történt a bemutató, ezzel ünnepeelve meg a Népszínház megalakulásának 40. évfordulóját.⁸² A bemutató híre még Budapestre is eljutott és a Népszínház fennállásának csúcspontjaként tartják számon. December 9-én került sor a darab bemutatására a Magyar Honvédség Művelődési Központjában, teltház előtt. Az Amatőr Népszínház fennállásának addigi legnagyobb sikerét érte meg azon az estén.⁸³ Az előadás számos magyarországi színházba és fesztivárra is eljutott. A zsűri különdíjjal jutalmazta az előadást a Kisvárdai Határon Túli Magyar Színházak Fesztiválján, de bemutatásra került még a Zsámbéki színházban, Nyíregyházán és számos más településen is.⁸⁴ Sinkovics Imre Kossuth-díjas kiváló művész levelében kifejezte sajnáltát, mivel egyik saját előadása miatt nem vehetett részt a bemutaton, de sok sikert kívánt a Népszínháznak az előadáson.⁸⁵

5. fénykép. A “Sátán fattya” című előadás után Budapesten⁸⁶

⁸¹ CSANÁDI, 2004. i.m.: 300-335. old.

⁸² Irodalom, színház, képzőművészet Elérhető:

https://hirmagazin.sulinet.hu/oroksegtar/data/kulhoni_magyarsag/2009/Karpatalja_magyarsaga/pages/007_irodalom.htm
(Felhasználva: 2021.04.10)

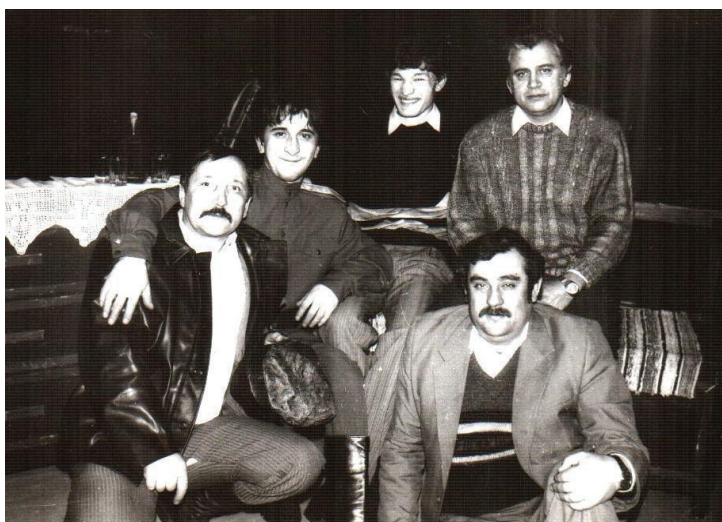
⁸³ CSANÁDI, 2004. i.m.: 300-335. old.

⁸⁴ DUPKA, i.m.: 136-142. old.

⁸⁵ CSANÁDI, 2004. i.m.: 300-335. old.

⁸⁶ Sátán fatty Budapest. Forrás : Nagy Béla. (Felhasználva: 2021.május 14.)

Az ősbemutatóra Beregszászon került sor, a darabválasztást Schober Ottó a Színfalak előtt, mögött, nélkül című kötetében a következőképpen indokolja: „A régi rendszer híveinek egyike-másika szememre hányta, hogy miért kellett nekem ezzel a regénnyel foglalkoznom, nem kellett volna műsorra tűzni annak színpadi változatát; megkérdezték azt is, nem félek-e, hogy egyszer még megütöm miatta a bokámat? Hát nem, nem félttem. Ennyivel tartoztam apám emlékének, aki szintén a sztálini represszió áldozata lett.”⁸⁷ Az előadás abból a szempontból is különleges volt, mivel ez volt az első előadás amelyben a színészeknek lehetőségük volt a megjeleníteni a malenykij robot eseményeit egy előadás keretében.

6. fénykép. A “Sátán fattya” című előadás néhány szereplője⁸⁸

⁸⁷SZUPERÁK Alexandra: A népszínháztól a mozivászonig. A sátán fattya című kisregény színpadi adaptációi. In: Scientia Denique A Kárpátaljai Magyar Diákok és Főiskolai Kutatók Szövetségének gondozásában megjelenő tudományos kötet. IX. évfolyam, 1. Kiadás, 2019. 134-141. old. Elérhető:

https://www.scientiadenique.net/files/books/Scientia_Denique11_IX_1_2019.pdf (Felhasználva: 2021.04.18)

⁸⁸ Sátán fatty Budapest. Forrás : Nagy Béla. (Felhasználva: 2021.május 14)

89

7. fénykép. A Sátán fattya című előadás.

(A képen: Tóth Mihály - Schober Ottó, Tóthné - Máté Petrovics Magdi, Eszter - Almási Zsuzsanna)

A színház sikerének köszönhetően a színészek nemcsak a színpadon, de a filmvásznon is kipróbálhatták magukat szovjet filmekben kisebb szerepekben. Szerepeltek a “Nincs halál fiuk!”, az “Utolsó sortűz”, “A tábor az égbe megy”, “Magas kitüntetés”, “A szerelem mindent legyőz” , “Oleksza Borkanyuk” valamint a “Az asszony szaunát fűt” című filmekben.⁹⁰

1993-ban sor került a Beregi Ünnepi Hét megszervezésére. A programban szerepelt többek között a budapesti Pinceszínház, a Nyíregyházi Besenyei Kör színűvészei, valamint sor került a Kijevi Színművészeti Főiskola Magyar csoportjának előadására is. Előadásukban az egyik vizsgadarbajukat Illyés Gyula “Bál a pusztán” című darabot láthatták a nézők.⁹¹

1994-ben intézkedések történetek az Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház működési feltételeivel kapcsolatban. 1994. március 5-én került sor a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színházért Alapítvány kuratóriumának gyűlésére Bereszgászban. A gyűlésen részt vettek: Kálmán Attila, a magyar művelődési és közoktatási minisztérium politikai államtitkára, Íjgyártó István, a kuratórium titkára, dr. Szűrös Mátyás, az országgyűlés alelnöke, Boráros János, a Kőbányai Sörgyár Illyés Gyula Baráti Társaságának elnöke, Dalmay Árpád, Schober Ottó, Nagy Béla kuratóriumi tagok. A gyűlésen összegezték a kuratórium egy év alatt elért eredményeit és olyan döntést hoztak, hogy egyenlőre kamara színházat hoznak létre az egykori Oroszlán szálló épületében,

⁸⁹ Sátán fattya - a Beregszászi Magyar Népszínház előadásában. Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=81Dof-rxgss>. (Felhasználva: 2021. május. 02.)

⁹⁰ SCHOBER, 2001. i.m.: 83-92. old.

⁹¹ CSANÁDI, 2004. i.m.: 300-335. old.

a 17 friss diplomás színésznek gondoskodnak lakásgondjaik enyhítéséről, valamint a társulatnak autóbust is adományoznak.

1995 márciusában Beregszász adhatott otthont a Beregi Ünnepi Hétnek, mely során az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház fiatal színészei kabaréesttel szórakoztatták a látogatókat. Természetesen az egyéb kulturális programok most sem maradhattak el, kiállítást rendeztek a megyei állami levétár 1948-49-es anyagából, a Beregi Alkotó Közösség művei is bemutatásra kerültek, fellépett Cseh Tamás előadóművész stb.

Szeptemberben került sor Beregszász város megalapításának 900. Évfordulójára. Az alkalomból az Illyés Gyula színházban bemutatásra került a „Sólyompecsenye” Beregszászi Olga művésznő közreműködésével. A Népszínház által bemutatásra került Örkény István „Tóték” című tragikomédia, mely nagy sikernek örvendett.⁹² Az előadásban többek között közreműködött Schober Ottó, Nagy Béla, Máté Magda, Bak György és Uszkay István. Az előadás alkalmával még senki nem tudhatta, hogy ez lesz az utolsó darab a Népszínház történetében. A siker ellenére a darabot csak hét alkalommal mutatták be Beregszászon, Nagyberegen, Csetfalván és Hetenyben.⁹³

Elmondhatjuk, hogy az 1952-ben megalakult Amatőr Népszínház egyik fő céljának, a magyar kultúra ápolásának és megőrzésének hibátlanul elegett tett, ugyanis előadásaival nagyban járult hozzá a kárpátjai magyar kultúrához. Nádas Anna majd Schober Ottó rendezése alatt feladatát egészen megszűnéséig ellátta, fennállása alatti több mint 50 színdarab bemutatásának segítségével.⁹⁴

A Beregszászi Népszínházat hosszas működése után 1993 őszén⁹⁵ otthagyta Schober Ottó, s a rendezői teendőket először Nagy Béla, majd Máte Magdaléna vette át.

Máté Magdaléna, 1955. december 16-án született. 1973-ban érettségizett le, s ugyanebben az évben kezdte meg munkaviszonyát a 8 számú magyar iskolában, mint az iskolai könyvtárának vezetője. 1974-ben nyert felvételt a Huszti Közművelődési Szakiskolába, könyvtáros szakra, melyet el is végzett 1976-ban. A munkában töltött évei alatt mindig fontosnak tartotta a magyar nyelvet, irodalmat valamint a magyar népi hagyományok ápolását és terjesztését.

A Beregszászi Népszínház munkájában 1980-tól vett részt. Első főszerepe Illyés Gyula „Bolhabál” című darabjában volt. A darabot számos másik előadásban való szereplés követt, mint a „Bolondnak

⁹² U.o.

⁹³ CSANÁDI, 2004. i.m.: 300-335. old.

⁹⁴ Irodalom, színház, képzőművészet. Elérhető:

https://hirmagazin.sulinet.hu/oroksegtar/data/kulhoni_magyarsag/2009/Karpatalja_magyarsaga/pages/007_irodalom.htm
(Felhasználva: 2021.04.10)

⁹⁵ U.o.

vélt vőlegény”, „Vad angyal”, „Influenza”, „Csendes öregek”, a „Sátán fattya”, valamint Örkény István „Tóték” című darabja.

olondnak vélt vőlegény (1979). Schober Ottó, Nagy Béla és Béres Istv.

8. fénykép. Bolondnak vélt vőlegény (1979)⁹⁶

9. fénykép. Az “Influenza” című előadás⁹⁷

2016 óta dolgozott rendezőként a Beregszászi Magyar Népszínházban (Beregszászban egy Ukrán Népszínház is működött 1958-tól⁹⁸) átvéve a stafétát Nagy Bélától. Az első rendezése Rejtő Jenő „Rózsa a lovag” című darabja volt.⁹⁹

⁹⁶ Bolondnak vélt vőlegény. Forrás : Nagy Béla. (Felhasználva: 2021. május 14.)

⁹⁷ Máté Magdaléna: Közművelődési tevékenységeim. Beregszász, 2019. (felhasználva: 2021.május 11.)

⁹⁸ CSANÁDI, 2004. i.m.: 300-335. old.

⁹⁹ Máté Magdaléna: Közművelődési tevékenységeim. Beregszász, 2019. (felhasználva: 2021.május 11.)

10. fénykép. A “Rózsa a lovag” című előadás szereplői¹⁰⁰

A Népszínház csoportja évente látogatta a mozgáskorlátozott klub tagjait, akiknek elő is adtak, valamint Mikulás és Karácsony alkalmával mézeskaláccsal is kedveskedtek nekik.

A színház az évek során sok meghívást is kapott. Ilyen volt például a Beregszászi Járási Mozgáskorlátozottak Egyesületének 25 évfordulójára, ahol vidám előadásokkal szórakoztatták a jelenlévőket.

Számos új darabot is készítettek, köztük a “Csak okosan” és “A házbér” című előadásokat. 2019-ben az „új” népszínház tagjai részt vettek a Vszevolod Majdanov amatőr színjátszó csoportok fesztiválján ami Visken volt megrendezve. A csoport Karinthy előadásáért első helyet nyert, valamint a legjobb női előadó díját is a színház színésznője Varga Katalin kapta.

A csoport rendszeresen részt vesz különböző fesztiválokon és rendezvényeken, például, a Magyar Kultúra nap, Nemzetközi Tánc napja, Városnap, Bor fesztivál stb., ahol a helybéli népi hagyományok megőrzését és fejlesztését szorgalmazzák.

Máté Magdaléna 2020 februárjában hagyta ott a Népszínházat s vonult nyudíjba, a Beregszászi Magyar Népszínház hosszas működés után szintén ebben az évben szűnt meg. Utolsó előadásai közé tartoztak a “A nevetlen eladónő” és „Az utolsó szó” című darabok.¹⁰¹

A Népszínházzal rövid ideig párhuzamosan működött a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház, amely már professzionális színházként volt számontartva. Vezetője Vidnyánszky Attila volt. Megalakulásuk pillanatától állandó résztvevői voltak a Határon Túli Magyar Színházak Fesztiváljának, ahol 1996-ban hatalmas sikert értek el egy Boccaccio-novellákból összeállított előadással. A Vidnyánszky Attila rendezte Sólyompecsenye című előadással elnyerte a fesztivál

¹⁰⁰ Máté Magdaléna: Közművelődési tevékenységeim. Beregszász, 2019. (felhasználva: 2021.május 11.)

¹⁰¹ Máté Magdaléna: Közművelődési tevékenységeim. Beregszász, 2019. (felhasználva: 2021.május 11.)

fődíját, a legjobb férfialakítás díját Trill Zsolt (Lásd: 6. fénykép) kapta. Trill Zsoltot a szakemberek a beregszászi társulat lelkének nevezték, aki többek között kiváló alakítást nyújtott Madách “Az ember tragédiája” című előadásban Luciferként, valamint az Egyfelvonásos komédiák három különböző öregembereként, Csokonai Dorottyájában Carneválként, John Ford Kár, hogy ká című tragédiájában a húgával szerelembe eső fivér szerepében. A színház hatalmas sikert aratott a moszkvai, kijevi, lemergi, odesszai, budapesti, varsói és más nagyvárosok közönsége előtt.¹⁰²

11. fénykép. Trill Zsolt.¹⁰³

A Színház sikeresen megmutatta a hazai és kárpát-medencei közönségnek a magyarság által felhalmozott és féltve őrzött kulturális értékeket, még akkor is, amikor néha a színház nehéz körülményekbe ütközött. A legnagyobb értéknek mind közül az anyanyelvet tartották, ugyanis ez köti össze a szétszakított magyar népet. Minden színházi előadásuk nagy gondossággal és színvonallal volt megrendezve, meggyőzve ezzel a közönséget arról, hogy az általuk ápolta és őrzött anyanyelv igenis alkalmas a világ leghíresebb drámáinak előadására. Annak ellenére, hogy a társulat sok segítségre nem számíthatott, mégsem adták fel, és hatalmas lelkesedéssel folytatták munkájukat. Számos kárpátaljai faluban megfordultak rozoga buszokkal, hogy egy-egy színdarabot előadhassanak az érdeklődő közönségnek. Érdemes megemlíteni azokat a színészeket, akik 2000-ben

¹⁰² Irodalom, színház, képzőművészet. Elérhető:

https://hirmagazin.sulinet.hu/oroksegtar/data/kulhoni_magyarsag/2009/Karpatalja_magyarsaga/pages/007_irodalom.htm
(Felhasználva: 2021.04.10)

¹⁰³ Trill Zsolt. Forrás: <https://nemzetiszhaz.hu/muvesz/trill-zsolt>. (Felhasználva: 2021. május 8.)

a színházhoz tartoztak és részt vettek Vidnyánszky Attila által hatalmas sikereknek örvendő darabokban. A színház tagjai a következő színészek voltak: Kátya Alikina, Szűcs Nelli, Kacsur Andrea, Seres Tímea, Vas Magdolna, Orosz Ibolya, Kristán Attila, Tóth László, Ivaskovics Viktor, Kacsur András, Sótér István, Veres Ágota, Varga Melinda, Béres Ildikó, Gál Natália, Trill Zsolt, Varga József, Szabó Imre, Rácz József és ifj. Vidnyánszky Attila.¹⁰⁴

1997-ben látogatott el beregszászba Tóth Lóránt, a Magyar Köztársaság kijevi nagykövete. Látogatásának alkalmával olyan témákról esett szó, mint a beregszászi kórház építésének befolyezése, az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház és a Tanárképző Főiskola működési feltételeinek megteremtése.

Egyre érezhetőbbé vált a magyar érdekvédelmi és kulturális szervezetek hatása a társadalmi életben. 1997 szeptemberében díszpolgári címet adományozott a városi tanács dr. Szűrös Mátyás országgyűlési képviselőnek, aki nagymértékben járult hozzá Illyés Gyula beregszászi mellszobrának avatásához, valamint nagyban segítette az anyagiak megszerzését a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház működéséhez.

A Kijevi Színművészeti Egyetem akkor másodéves magyar hallgatóit meghívták a "Honfoglalás" című magyar filmposz forgatására, ahol statiszták voltak és kisebb szerepeket kaptak, például katonákat játszhattak tömegjelenetekben. A kis szerepek ellenére mégis maradandó élmény volt ez számukra, hiszen olyan színészekkel volt lehetőségük találkozni, mint Frank Nero, Bitskey Tibor, Koncz Gábor, Kaszás Géza és Koltai Gábor. Természetesen a filmposz budapesti kongresszusi palotában megtartott bemutatójára is hivatalosak voltak.¹⁰⁵

A beregszászi színház igazgatója 1993-2016 között Balácsi József, majd Kacsur András. A színház állandó tagjai ekkoriban: Domáreckájá Júlia, Vass Magdolna, Tarpai Viktória, Béres Ildikó, Ferenczi Attila, Gál Natália, Ivaskovics Viktor, Kacsur András, Kacsur Andrea, Orosz Ibolya, Orosz Melinda, Sótér István és Szabó Imre.¹⁰⁶

A színház 2013-ban ünnepelte megalakulásának huszadik születésnapját. A társulat több tagja kitüntető oklevelet vehetett át munkájának elismeréseként.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Irodalom, színház, képzőművészet. Elérhető:

https://hirmagazin.sulinet.hu/oroksegtar/data/kulhoni_magyarsag/2009/Karpatalja_magyarsaga/pages/007_irodalom.htm (Felhasználva: 2021.04.10)

¹⁰⁵ CSANÁDI, 2001. Elérhető: <https://mek.oszk.hu/02100/02131/html/03.htm>. (Felhasználva: 2021.március 29.)

¹⁰⁶ DUPKA, i.m.: 136-142. old.

¹⁰⁷ Kárpátinfo: Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház, Beregszász. Elérhető: <https://karpinfo.net.ua/szinhasz/323-karpataljai-megyei-magyar-dramai-szinhasz> (Felhasználva: 2021.04.19)

2.4 Rövid összefoglaló

A beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház 1992-ben alakult és máig az első és egyetlen professzionális magyar színház Kárpátalján. A színházban dolgozó színészek mind a kijevei és a budapesti főiskolán szerezték meg színészi diplomájukat. A kijevei főiskolán az első generációs színészek megismerkedtek Vidnyánszky Attilával, aki szintén az egyetemen tanult, s a későbbi professzionális színház nagy sikerű főrendezője is lett.

A színház alakulásakor nehézségekbe ütközött a színházi épület, a lakhatás valamint a különböző helyszínekre való utazással kapcsolatban, ám ez sem szegte kedvüket abban, hogy a közönség elé vigyék nagyszerű előadásait. A társulat sokáig folytatta az úgynevezett tájolókat, melynek keretében különböző falvakba látogattak el s adták elő darabjaikat. A nehézségek ellenre sem adták fel hivatásukat, hisz tudták, hogy előadásaikkal a magyar nyelvet őrzik és ápolják.

A Színház fennállása óta számtalan kiváló előadással szórakoztatja a közönséget itthon, valamint külföldön is. Az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház 2009 óta Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházként ismeri a közönség.

III. FEJEZET

SZÍNHÁZ A SZÍNÉSZEK SZEMSZÖGÉBŐL

A következő fejezetben az adatközlőkkel készített interjúk kerülnek bemutatásra. Az interjúalanyok az Amatőr Népszínházbeli élményeikről, tapasztalataikról valamint a Népszínház működéséről, annak mindennapjairól mesélnek visszaemlékezéseik alapján. Az interjúalanyoktól az információk az oral history módszer segítségével voltak összegyűjtve.

3.1 Oral history módszer

Az oral history módszer nem más, mint egy interjú során szóban elmondott visszaemlékezések rögzítése és annak későbbi elemzése. Az oral history vagy magyarul szóban elbeszélte történelem, olyan vizsgálati módszer amely egy adott korban élő személy visszaemlékezésein alapszik. A módszer központjában egy személy vagy egy csoport áll mely a saját szempontjából vetíti elénk az adott kor történéseit ezzel is segítve minket abban, hogy az adott korról megfelelő képet tudjunk alkotni.

Az oral history módszert általában történészek, szociológusok, antropológusok és újságírók alkalmazzák. A történészek számára ez a módszer nagyon fontos forrás lehet, mely segít abban, hogy egy adott történelmi korba jobb betekintést nyerjenek a készített interjúk által. A módszer rendkívül jól kiegészít más történelmi forrásokat.

Mint minden kutatásban alkalmazott módszernek, úgy a szóban elbeszélte történelmi módszernek is megvannak a maga előnyei és hátrányai. Előnyei közé tartozik többek között az, hogy a kutató az interjú során elhangzott tényekre alapozva kérdez, így is segítve az emlékek felidézését, így közösen irányítják a beszélgetés menetét és témáját. Az interjú tulajdonképpen a múlt egy reálisabb rekonstruálása egy az adott korban élő szemtanú segítségével, s ezt felhasználva tudunk egy reálisabb képet kialakítani a kutatott kor történéseiről; a módszer annál hatásosabb, minél jobban érintett volt az adott interjúalany az vizsgált eseményekben. Természetesen az emlékek felidézését is befolyásolják különböző tényezők, mint felejtés, az eltelt idő, ki milyen képet alakított ki magában az elmúlt korról kapcsolatban; a történetekre való rálátás valamint az is, hogy a jelen hogyan vélekedik az elmúlt korról/eseményekről.

A módszer hátrányai közé tartozik az, hogy önmagában nem elég arra, hogy egy kutatást alapozzunk rá. A szóban forgó módszer mellett alkalmazni kell különböző történelmi forrásokat is,

annak érdekében, hogy megfelelőbb és ne egy teljesen egyoldalú képet kapjunk vizsgálatunk tárgyáról.¹⁰⁸

3.2 Interjúk a Népszínház egykori tagjaival

Interjú Grica Lászlóval, az Amatőr Népszínház egykori színészevel¹⁰⁹

1) Hogyan került kapcsolatba a színházzal?

Véletlenül kerültem bele a színházba 17-18 évesen. Nem sokat voltam ott, csak a színház utolsó 4 évét töltöttem a színházzal.

2) Milyen színdarabban játszott?

A Sátán Fattyá című előadásban vettem részt. A fiú szerepét játszottam. Kb. 7-8 percnyi szerep az előadásban.

3) A színdarabokat milyen nyelven adták elő?

Csak magyarul játszottunk.

4) Milyen fogadtatása volt a színháznak és az előadásoknak?

Jó, nagyon sok néző látogatott el az előadásokra. Minden hétvégén elmetünk fellépni a Sátán Fattyá című előadással. Szabolcs környékén minden faluban voltunk. Oda mindenki jött akinek lehetősége volt megnézni az előadást. A Magyar Honvédség Művelődési Központjában is teltház volt az előadás alatt. A nézőtéren voltak politikusok és színészek is.

Itthon kulturházakban léptünk fel és mindig megvendégelték minket az előadások után. Mi nem kaptunk az előadásokért fizetést, mindenki önszántából csinálta az előadásokat.

5) Hol léptek fel?

Sok kis településen léptünk fel, de voltunk Budapesten is. Torontói fellépésről is volt szó egy időben, de végül az nem jött létre.

6) Önöknek milyen kulturális lehetőségeik voltak?

¹⁰⁸ Vargáné Nagy Anikó. Az oral history-források jelentősége. In: Harmadfokú képzés, felnőttképzés és regionalizmus. Szerk.: Juhász Erika, Center for Higher Education Research and Development Hungary, Debrecen, 292-297, 2010. ISBN: 9789634732778 (Felhasználva: 2020.04.13)

¹⁰⁹ Grica László (1975-) berezsászi lakos, az Amatőr Népszínház egykori tagja, jelenleg vállalkozó

Minket minden évben kétszer meghívtak az Amatőr Színjátszó Társulatok fesztiváljára, amelyet minden évben tavaszal és ősszel rendeztek meg. Az amatőr társulatok megnézhatték és meghívhatták egymást. Általában 10-12 csoport volt hivatalos.

7) Melyik a legemlékezetesebb előadás az Ön számára? Miért?

Számomra sok emlékezetes pillanat volt, de mégis a Budapesti előadást emelném ki a Magyar Honvédség Művelődési Központjában, amikor a Sátán fattyát játszottuk. Az volt a legmeghatóbb előadás. Oda az ország minden részéről jöttek kárpátaljaiak akik a Szovjetunióból emigráltak és a Kárpátalján történeteket újra látni megérintette őket. Amikor ezt a darabot kisebb településeken adtuk elő, persze ott is a szívükre vették a nézők, mert csak akkortól lehetett ezeket a dolgokat kimondani.

8) Milyen gyakran tartottak előadásokat?

Minden héten tartottunk előadásokat. Például a Sátán Fattyá című előadással minden héten felléptünk.

9) Honnan merítették az ötletet a színdarabok elkészítéséhez?

Az előadásokat mindig Schober Ottó döntötte el.

10) Hogyan döntötték el, hogy ki legyen a főszerepben?

Ottó döntötte el, hogy ki melyik szerepet kapja a társulaton belül. A idősebbek pedig megbeszélték, hogy ha valami történik, akkor hogyan lehetne az előadáson változtani. Ottó a színház egyik tagjával, Nagy Bélával sokat dolgozott együtt.

11) Mi volt a legnagyobb nehézség amibe a színház ütközött a fennállása alatt?

Az anyagi háttér okozott nehézségeket, mivel a színház szinte önnfentartó volt, csak egy kis magyarországi támogatást kapott.

12) Történetek-e nemvárt események egy-egy előadás alatt? Hogyan oldották meg ezeket?

Persze. Egyszer az egyik színész az előadás alatt epilepsziás rohamot kapott. A színpadra lépés helyett, beesett a színpadra, úgy kellett kivinni. Máskor meg az előadásban a férfiak az asztalnál ültek és "bort" ittak, de ugye bor helyett mindig kompótot ittak. Egyszer az asszonyok, hogy megtréfálják őket, igazi bort öntöttek a kancsóba. Utazással kapcsolatban is voltak nemvárt

események, például otthon maradt egy kellék, vagy valamelyik színészt nem engedték át a határon, úgyhogy valaki másnak kellett beugrania helyette.

13) Mennyi időbe telt egy előadásra való felkészülés?

Bet tanulni a szerepet és elkészíteni egy darabot 1 évbe telt. Aztán már könnyű volt a felkészülés.

14) Írtak-e a színházról vagy a társulatról az újságokban?

Igen, meg-meg említettek minket az újságokban.

15) Hogyan fulladt ki a Népszínház?

Ottó elment nyugdíjba és ezzel elkezdett hanyatlani a színház. Meg elkezdtek az emberek is vándorolni ki az országból. Béla, Ottó helyettese megpróbált darabot csinálni, de az nem tartott sokáig, az előadás színpadra sem került. A társulat szétszéledt, és a magyarországi támogatás is megszűnt.

Intejú Dobos Sándorral, a Rózsa a Lovag című előadás egyik szereplőjével.¹¹⁰

1) Milyen előadásban vett részt?

A Rózsa a lovag című előadásban vettem részt, amit 2013-ban mutattunk be. Ez volt az első, és az utolsó előadás amiben részt vettem. Nem azért, mert kiábrándultam belőle, hanem mert egyszerűen a szabadidőmet mással szerettem volna tölteni.

Máté Magdaléna volt az aki annakidején megkeresett és fekért, hogy játszam el a Rejtő Jenő bohózatban az írónak, Andornak a szerepét. Magdaléna, aki a Bereszászi Magyar Népszínházat próbálta továbbvinni és működtetni hívott még több előadásra is, de azokban már nem vettem részt.

2) Mi motiválta az előadásban való részvételre?

Azért vállaltam el a felkérést, mert nagyon lámpalázás voltam, például konferenciákon való előadások alkalmával és gondolom, hogy hátha ez a színdarab segít majd nekem abban, hogy ezt legyőzzem amikor közönség előtt kell beszélni. Valamint, úgy gondoltam, hogy kipróbálom vajon milyen lehet színpadon játszani.

¹¹⁰ Dobos Sándor (19-) beregszászi lakos, a Rózsa a lovag című előadás szereplője, a II.RFKMF oktatója

3) Ez az előadás az Amatőr Népszínház visszahozása érdekében jött létre?

Igen, én úgy emlékszem, hogy a Népszínház néhány évig nem adott magáról jelet, nem voltak előadások és ezzel a darabbal akarták újraindítani. Olyan tervek voltak hogy a Népszínház fog menni Magyarországra falvakba előadni ezt a darabot. Tehát nem csak itt beregszászban került volna bemutatásra. A bemutató Beregszászban volt, aztán pedig turnéra indult volna a darab, de erre végül nem került sor. A Magyar Népszínház viszont tovább működik és azóta mutattak be újabb darabokat. A coronavirus előtti évben is készült darab, ugyanis Máté Magdaléna szólt nekem, hogy nem-e lenne kedvem részt venni egy újabb darabban, de én ezt a lehetőséget megköszöntem és elutasítottam, ugyanis én inkább tudományos tevékenységgel szeretnék foglalkozni, és egy darabot előkészíteni nagyon időigényes is. Ez annak is a bizonyítéka, hogy a Népszínházat próbálták éltetni.

4) Voltak-e esetleg a darabban a régi Népszínházból is szereplők?

Máté Magdaléna, aki már a korábbi évek során tagja volt az Amatőr Népszínháznak. Ő volt az előadás rendezője, valamint Varga-Orosz Katalin. Az előadásban részt vettek: Baláczky Vlagimir (művésznéven Pitkin), mint Rózsa; Varga-Orosz Katalin, mint K. Sebő Irén; Máté-Petrovics Magdolna, mint Igazgató; Salagin Vjacseszlav, mint Férj; Vazauer Erzsébet, mint Szobalány és én Andor István szerepében.

5) Milyen volt az előadás fogadtatása?

A művelődési házban került bemutatásra, ahol 90%-os telház előtt adtuk elő a darabot. Nagy tapsot kaptunk a végén, illetve az előadás női tagjai virágokat is kaptak. Az előadás a youtubra is felkerült, ahol 3,579 megtekintése van.

6) Hogyan készültek az előadásra?

Az előadásra Pitkin meghívókat készített amit később szétosztottak az emberek között, ő volt a szervező, valamint a „marketing” is az ő feladata volt. Az ő fia vette fel az előadást több kameraállásból amit megvágta és feltöltötte a youtubra. Máté Magdolna volt az aki inkább rendezte a darabot. Ő az aki éltette azt a Népszínházat. Én sokszor utaztam vele és a férjével Debrecenbe, így ismertem meg.

7) Volt szó az Amatőr Népszínházról a próbák alatt?

Azok akik régóta tagok voltak lehet néha megemlítettek egy-két dolgot ami eszükbe jutott a jelenet kapcsán, de inkább arról volt szó, hogy amikor sikerült egy kis időt találni akkor a hangsúly a próbán legyen. A beregszászi Kulturális Művelődési házban zajlottak a próbák, ahol a bemutató is volt majd.

Beregszász kultúrtörténetéhez hozzátartozik, hogy vannak hivatásos színészek és vannak akik hobbi szinten foglalkoznak vele. A Népszínház, amikor én is játszottam a darabban, akkor úgy működött, hogy mindenkinek volt rendes foglalkozása és nem volt színészi végzettsége. Mindenki hobbi szinten, a szabadidejében foglalkozott a színjátszással.

Interjú Nagy Bélával ¹¹¹ és Tóth Olgával, ¹¹² a beregszászi Amatőr Népszínház egykori színészeivel

1) Hogyan került kapcsolatba a színházzal?

Hát az 1977 augusztusában történt. Én Oti bácsival, Schober Ottóval már addig is kapcsolatban voltam. Én Huszton dolgoztam a Szakközépiskolában, ott tanítottam, aztán hívtak ide a Beregszászi Népszínházhoz, s én átjöttem, mivel beregszászi járásban lakom, Orosziban. 1977 augusztus 16-ától 36 évet ledolgoztam a Beregszászi Népszínházban, meg a kulturházban.

2) Hol léptek fel?

Az évek során 14 darabban játszottam. Sok helyen léptünk fel, a Sátán fatyva ősbemutatóját Budapesten játszottuk. Később abból film is készült. A Kisvárdai Nemzetközi fesztiválokon részt vettünk; már 1990-től részt vettünk a Kisvárdai Határon túli Magyar Színházak találkozásánál. Itt Népszínházak és profi színházak is voltak. A Kisvárdai fesztiválokon a darabjainkat nagyon komoly szakmai zsűri bírálta. Köztük volt Ablonczy László, a híres filmkritikus is. Ott voltak a Marosvásárhelyi, a Szatmárnémeti, a Kassai az Újvidéki színházak. Nem csak színészek, hanem rendezők is. Ezekkel mi rendszeresen találkoztunk, kölcsönösen megnéztük egymás előadásait. Ott volt a Nemzeti Színház is, a Hargitánt játszották Sütő Andrástól, Sinkovics Imre és Agárdi János voltak a főszerepben. Ezeket mi mind megnéztük élőben, nekünk ez hatalmas élmény volt, hogy ilyen nagy színészekkel tudunk találkozni. Ezeken a fesztiválokon nagy szakmai barátságok is szövődtek. Az előadások után mindig megbeszéltük egymás között más fellépőkkel is, hogy kinek mi tetszett, mi nem. Hajnalokba nyúló beszélgetések voltak, például a szatmárnémetiekkel, vagy a marosvásárhelyiekkel.

¹¹¹ Nagy Béla (1951-) beregszászi lakos, az Amatőr Népszínház egykori színésze, rendezője, jelenleg nyugdíjállományát tölti

¹¹² Tóth Olga (1957-) beregszászi lakos, az Amatőr Népszínház egykori színésze, jelenleg nyugdíjállományát tölti

3) A színházon belül a színészkedésen kívül mással is foglalkozott?

Persze. Én színész- rendezői szakot végeztem Huszton. Ebbe beletartozik díszlettervezés, díszletkivitelezés, hanghatások, fényhatások, zenei kíséret, reklámok, fotóreklámok csinálása, mozgóképkészítés. Ez minden hozzátartozott a színházhoz is. Ezekre nagyon nagy is volt az igény. Mivel ez nem volt profi színház, itt nem volt nekünk hangosító vagy külön díszlettervező, úgyhogy ezt mindet nekünk kellett megvalósítani önerőből és mivel ezt így volt, nekünk minden fantáziánkat meg kellett erőltetni, hogy jó darabokat hozzunk ki ezekből.

4) Milyen fellépéseik voltak?

Háromszor léptünk fel a Téli vadászban az Ungvári tévében. 1979-ben volt a "Lüktető napok" az Ungvári TV-ben. Ennek a darabnak a szerzője Balla Laci bácsi volt, a Kárpát Igaz Szó volt főszerkesztője. A premier 1978-ban volt, a Tv-ben 1979-ben került adásba.

1983-ban volt a "Bolodnak vélt vőlegény" szintén az Ungvári Tv-ben. Ezeken az előadásokon kívül volt még a "Férjhez készül a mama" is a Tv-ben 1987. augusztus 31-én. Ez egy Kijvei szerzőnek Vlagyimir Kanyivecnek a műve, magyarra Oti bácsi fordította. Az az érdekes, hogy Vlagyimir Kanyivec jött velünk Tarpára is és megnézte a magyar nyelvű előadásunkat.

A Sátán fattya című előadást Budapesten is elő adtuk. Ez a darab a Kisvárdai fesztiválon a zsűri különdíját kapta, melyet Ablonczy László adott át nekünk, 1992. május 29-én.

A Népszínház 1952-től 1995-ig 1132-szer lépett fel, ezt látta 44 102 néző, 168-an játszottak a színházban. Nádas Anna 80 éves korában is játszott velünk, az ő színjátzó csoportjából csak Magdi és Varga Kati volt a Népszínházban.

Ami még érdekes, hogy Népszínházunkban kezdte pályafutását Vidnyánszky Attila, aki 10-szer játszott a Férjhez készül a mamában. A premierje 1987. április 20-a volt.

Ez a főszikola befejezése után vagy előtt volt?

Ez már a főiskola után volt. Akkoriban ő már tanított muzsalyban az iskolában, Magyar tanár volt.

Felléptünk Nagykaposon, Királyhelmeceken, Téketerében, Vásárosnaményban, Tiszaszalkán, Zsámbékon, Fehérgyarmaton, Budapesten, Balassagyarmaton, Gyulaházán, Nagyhaláson, Nógrádon, Cigándon, Nyirkéken, Tizsakerecsen és még sok más helyen.

5) Önök a színdarabokat csak magyar nyelven adták elő?

Természetesen. Más nyelven mi nem adtunk elő. Volt külön egy ukrán csoport, a beregszászi Klultúrház Ukrán Népszínháza. Ők ugye egy ukrán nyelven játszó népszínház voltak.

6) Minden héten felléptek?

Nem. Tudni illik, a mi színészeink mind amatőr színészek voltak, tehát volt aki könyvtáros volt, volt aki a varrodában dolgozott, volt aki a postán dolgozott vagy áplónő volt. Tehát a próbákat csak munka után tudtuk csinálni, vagy szabadnapon délelőttönként és általában szombaton vagy vasárnap léptünk fel. A fellépések már előre le voltak szervezve, a helyi kultúrosokkal. A népszínházunk történetében a Bolondnak vélt völegényt játszottuk hatvanyolcszor. Érdekesség, hogy a Csacsifogat című előadás szerzője, az a Kertész Imre, aki a Sorstalanságért megkapta az irodalmi Nobel díjat. Ezt az előadást hatvanhétyszer játszottuk.

7) Hogy döntötték el, hogy mit fognak játszani?

Általában úgy csináltuk, hogy egy komoly - egy vígjáték. Volt egy ilyen szűkebb színész kör, már a idősebbek között, megbeszéltük, hogy milyen előadást lenne jó csinálni, vagy meghívtak bennünket egy külföldi előadásra és kellett nekik Zilai Lajstól valami és akkor mi megcsináltuk Zilai Lajostól a Süt a nap című előadást. Ezt az előadást Balassagyarmaton játszottuk.

8) Milyen helyeken léptek fel és milyen volt a közönség?

Általában volt egy jól kialakult színházi közönség. Ők már várták, hogy mikor milyen előadást fogunk csinálni. Sokszor kérdezték is "Hogy na mikor csináltok már valamilyen előadást?" Általában egy évben egyszer jött ki egy darab. Betájoltuk a beregszászi járás községeit, a szőlősi járás községeit még a técsői járásban is voltunk, játszottunk Ungváron és Munkácson is. Általában a beregszászi járásra koncentráltunk, de voltunk Tiszabökenyén, Tiszapéterfalván, Paládon, Szőlősen is. Kárpátalja nagyobb településein játszottunk általában. Kicsit be voltunk az előadások alkalmával határolva avval, hogy milyenek a színpadok. Nem dúskáltunk a technikai lehetőségekben. Sokszor közbeszólt a fűtés, öltözők nem voltak, volt, hogy a könyvtárban volt az öltöző stb, szóval nem voltunk elkényeztetve. Dehát ugye, mi amatőr színészek voltunk, mi ezt vállaltuk.

Minden fellépésünk meg volt szervezve, volt sokszor, hogy meg is hívtak minket. Minden előadásnak fix időpontja volt. Habár mi ezekért az előadásokért nem kaptunk pénzt.

9) Sok időbe telt egy előadásra való felkészülés?

Ez függött a darab nehézségi fokától, függött a színészekről. Általában 3-4 hónap, hetente kétszer-háromszor tudtunk próbálni. Mi nem tehattük meg, hogy mindennap próbálunk, mi amatőr színészek voltunk mindenkinek volt más munkája, ha valakinek rossz napja volt a munkahelyén, akkor

képzelted milyen hangulatban jött a próbára. Amikor megérkeztünk a próbára, mindig megbeszéltük, hogy kinek milyen napja volt, aztán irány a próba.

Persze, mi is mindig vártunk, hogy az előadásokon milyen lesz a közönség, hogy fogja a darabot fogadni. Aztán mi is megbeszéltük az előadás végeztével, hogy mi volt jó-mi nem és mi tetszett a közönségnek. Ez egy nagy családi munka volt, mi örültünk a közönségnek, a közönség pedig örült nekünk.

A kultúrháznak, ahol mi voltunk volt még zenekra, énekkera és tánc csoportja is, és ha valamilyen esemény volt abban mi mind segítettünk. Ha például volt az amfiteátrumban egy koncert, azt is mi rendeztük, a járási fesztiválokat is mi rendeztük. A színház csak egy volt a sok közül a kultúrházban.

10) Önök figyelték azt, hogy mit írnak magukról az újságokban?

Az előadások másnapján mindig vártuk a visszajelzéseket, néztük az újságokat. Minden előadásunkról volt szinikritika az újságokban, a Kárpát Igaz Szóban, akkor még volt Vörös Zászló, de az azt felváltottó Beregi Hírlapban is.

11) Hogy döntötték el, hogy ki kapja a szerepeket?

Eleve Oti bácsi úgy választott darabokat, hogy a darabban lévő szereplők fedjék a mi színészeinknek a képességeit. Tehát operát például nem tudunk csinálni, mivel arra nem voltunk képesek. Az előadások alkalmával mindenki otthon volt a saját szerepében. Általában úgy választottunk, hogy passzoljon a színész arra a szerepre, amit el akarunk játszani

A Tóték című előadásban Oti bácsi rám osztotta a dilis őrnagy szerepét, azzal megszenvedtem nagyon, de megbirkóztam vele. Volt Szigligetinek a Csikósa, amit Kisvárdán játszottunk, ahol a legjobb férfi alakítás díját kaptam, a legjobb nőit pedig Varga Kati kapta, ő is a mi színésznőnk.

12) Merült-e fel valamilyen probléma valamelyik előadás alatt?

Hálistennek, nem. Minden előadás annyira ki volt dolgozva, hogy gixerek soha nem voltak a darabok alatt.

13) Kik nézték meg az előadásokat?

Ungvárról jöttek a területi színművészeti osztálytól, a módszertani kabinetből is voltak, 2-3 ember mindig jött Ungárról, a szakzsűri. Levéve egy előadásunk sem volt. A kisvárdai fesztiválon az előadásainkat is zsűri nézte meg.

14) Volt-e valamilyen nehézség amibe a színház beleütközött?

Hát faluhelyeken általában a nehézség az volt, hogy nyári időszakban nehéz menni előadni faluhelyen, mert akkor sokan nem voltak otthon, télen pedig a fűtetlen helyiségekben kellett előadnunk, valamint ki voltunk téve az időjárásnak is, hogy mikor tudunk menni játszani, meg hová megyünk játszani.

1994- ben volt egy túrné Magyarországon március 13-tól 20-ig voltunk mindennap máshol adtunk elő, mindennap más helyen aludtunk. Mindenki elkérszekedett a munkahelyéről, hogy ezt meg tudjuk csinálni.

15) Van-e Önnek legkedvesebb előadása/emléke?

Hát én szerettem a vígjátékot, szerettem a komoly előadásokat, nekem mindig az előttem álló volt a legkedvesebb, de inkább a nehezebb, komoly darabokat jobban szerettem. Igaz a komédiát nehezebb játszani. De én azt szerettem, amikor a színpadon vagyok és hallom a közönség lélegzetét, hogy lekötöm őket, hogy oda figyelnek, hogy együtt élnek velem. A komédiában meg tudom őket neveltetni, de a drámai jeleneteknél az kell, hogy együtt éljenek velem, hogy meg tudjam őket fogni, hogy oda szögezzem őket a székhez. Ez a nehéz a színpadon, hogy a közönséget megfogjuk.

Volt egyszer egy vicces történet, itt voltam a piacon, kenyeret vettem, ez az után volt, hogy a Sátán Fattyát előadtuk, abban nagyon negatív szerepet játszok. Mutattak minket a Tv-ben is, és az árus azt mondta nekem, hogy hát én most legszívesebben nem adnék magának kenyeret, mert nagyon durva volt a szindrabban. De, ezután az előadás után is nagy kő esett le a szívünkről, hogy megint tettünk le valamit a Népszínház asztalára.

16) Hogyan lett vége a Népszínháznak?

A gazdasági helyzet miatt sokan el mentek külföldre dolgozni. Utánna még próbáltunk előadásokat csinálni, amiket én szerveztem. Kis rövid vígjátékokat azokkal akik itt maradtak, Magdi¹¹³, Varga Kati stb. Egy 5 személyes csoportot tudunk összehozni szabadúszókból. Ezeket inkább helyben játszottuk. Játszottunk a Rózsa a lovagot,¹¹⁴ a Témát, ebben Varga Katalin, Pap Szilvia, Máté Magdaléna is játszik, a harmadikat már nem tudtuk megcsinálni, mert a banda szét ment.

17) Milyen hatással volt a Népszínházra az Illyés Gyula Nemzeti Színház megalakulása?

¹¹³ Máté Magdaléna

¹¹⁴ A későbbiekben, 2013-ban ezt az előadást újra színpadra vitték, akkor már Nagy Béla nélkül, Máté Magdaléna rendezésében.

Amikor a nemzeti kisebbségek kiáltak a jogaikért, akkor azt mondták, hogy mivel van itt Magyar kisebbség, a Beregszászi Magyar Népszínház váltson át állami profi színházzá. Mi pedig mondtuk, hogy ha tényleg komolyan gondolják, hogy legyen profi színház, akkor indítsanak egy színész képzést, így lett a válogatás, itt voltak kijevből a tanárok és így volt hogy elindult az első osztály a kijevi főiskolán. Három évet tanultak kijevben a tanulók, kettőt pedig budapesten. Így jött össze az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház színészi gárdája. A megalapításáról Budapestre mentünk tárgyalni, a tárgyaláson ott volt többek között Sinkovics Imre, Csoóri Sándor, Schober Ottó, Darmay Árpád és én. Arról tanácskoztunk, hogy hogyan tovább, mi legyen a neve.

Sokan azt mondják, hogy az Illyés Gyula megalapítása előtt nem volt színház. Állami színház nem volt, de színházi élet igen. 1952-ben bemutatták a Szabad szél című előadást amit látott kétezer ember és nyolcszor mutattak be, vagy ott volt a János Vitéz, a Liliomfi, Fehér akác stb.

18) Hogyan népszerűsítették az új előadásokat?

Az új előadásokat plakátokkal népszerűsítettük, amelyek ma a Rákóczi Ferenc Főiskola archivumában vannak. A hangosbemondón is a téren bemondták, hogy milyen előadás lesz és kik fognak benne játszani, valamint az előadás időpontját is.

19) Mikor hagyta ön ott a Népszínházat?

Én 1977-től 2013-ig voltam a tagja, akkor mentem nyugdíjba. Az utóbbi években voltam színésze, rendezője, díszlettervezője és a hang és fényhatás is mind az én feladatomból volt. 1996-ban Oti bácsi a főrendező elment magyarba, utána én lettem a főrendező, 2013-ig, aztán én otthagytam, majd átvette Magdi. Ő rendezte a színházat 2020-ig.

Én az Illyés Gyula színházban is játszok, Zoltán Úr a temetőben című előadásban.

3.3) Rövid összefoglaló

A Beregszászi Amatőr Népszínház tagjaival készült beszélgetések kerültek bemutatásra ebben a fejezetben. Az interjúk a Népszínházban és/vagy annak egy-egy előadásában részt vevő tagok közreműködésével készültek el. Az interjú alanyok a Népszínház különböző korszakaiban csatlakoztak a társulathoz, ezzel is kis betekintést engedve az olvasónak a Népszínház különböző korszakaiba. Voltaki akik szinte a színház megalakításától a tagja voltak (Nagy Béla, Tóth Olga), volt aki a színház egy korszakában volt tagja (Grica László) és volt aki a színház egy előadásában vet részt a 2000-es években. Minden színházi korszaknak természetesen megvolt a maga története, melybe az interjúk által betekintést nyerhettünk.

Az interjúk az oral history módszer felhasználásával készültek. A beszélgetések által megszerzett információk arra is jók voltak, hogy a szakdolgozat előző fejezeteiben leírt adatokat/eseményeket igazolják. Néhányat megemlítve megerősítést nyert a színház előadásainak száma, a színház főbb eseményei, valamint az előadások körülményei és azok fogadtatása.

ÖSSZEGRZÉS

A munka keretében a Beregszászi Amatőr Népszínház és az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház története valamint azoknak kapcsolódási pontjai kerültek megvizsgálásra. Ahhoz azonban, hogy a Beregszászi Amatőr Népszínház jelentőségét megértsük meg kellett vizsgálnunk a magyar kultúra helyzetét Beregszászban és környékén az 1950-60-as években.

A magyar kultúra nem élte virágkorát az 1945 utáni években. A magyar oktatásban csak hetedik osztályig vehettek részt a tanulók, a magyar újságok is alig voltak. 1945-ben jelent meg a Vörös Zászló nevű újság, mely inkább politikai jellegű írásokat tartalmazott, mintsem kulturálisat. Ebben az időszakban tevékenykedett Beregszászban Nádas Anna, a magyar kultúra egyik jelentős helyi alakja, aki később amatőr színjátszó csoportot alapított.

Először is az Amatőr Népszínház történetére, valamint annak előzményeire került a hangsúly. A magyar előadásokat a színház megalakulása előtt 1945-ben a fentebb említett Nádas Anna által alapított műkedvelő csoport szolgáltatta az érdeklődő közönségnek. Az első magyar műsorest is ennek a csoportnak a szervezésében jött létre 1945-ben, mikor nagyestélyi ruhában vezette le az estét, ezzel is lázadva a rendszer ellen, valamint Petőfi-est megrendezésére is sor került 1946-ban.¹¹⁵ A műkedvelő csoport számos tagja, köztük maga Nádas Anna is csatlakozott a későbbi Amatőr Népszínházhoz.

Az Amatőr Népszínház 1952-ben alakult meg, amikor is Beregszászi Művelődési Otthon színjátszó csoportja Dunajevszkij "Szabad szél" c. operettjét mutatta be Ortutay Tibor rendezésében.¹¹⁶ A Népszínházi jelzővel kitüntetett színház hatalmas népszerűségnek örvendett fennállása alatt. Számos előadásuk teltház előtt zajlott. Az előadások alatt a társulat számos magyarlakta faluban megfordult, valamint Magyarországon is többször felléptek. A színház fennállásának nagyon fontos előadása volt az 1992-ben előadott Sátán fattya című darab, melyet Schober Ottó rendezett. A bemutatóval ünnepelték a színház fennállásának 40. évfordulóját, ezen az estén érte el legnagyobb sikerét a Népszínház. A bemutatóra Budapesten május 9-én került sor. A darab annyira sikeres volt, hogy a Határon Túli Magyar Színházak Szesztiválján Kisvárdán különdíjjal jutalmazták.

Az előadások és a szórakoztatás mellett a Népszínháznak volt még egy küldetése: a magyar kultúra megőrzése és ápolása. Az előadásokat magyar nyelven adták elő, mivel úgy tartották, hogy a nyelv a kultúra megőrzésének egyik legfontosabb eszköze.

A Népszínház naplójában talált információkból kiderül, hogy 1952 és 1995 között összesen 41 bemutatót és 1132 előadást tartottak Kárpátalja falvaiban, az előadásokra összesen 244107 ember ment el.

115 CSANÁDI, 2004.

116 U.o.

Ahogy a színház, úgy más szervezetek is a kultúra megőrzésére törekedtek. Ilyen volt az 1987-ben megalakult Illyés Gyula Magyar Irodalmi Klub is, mely céljául tűzte ki a magyar kultúra fejlesztését és ápolását, valamint a hagyományok megőrzését.¹¹⁷

A II. Fejezetben a Népszínház részletesebb bemutatása után az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház történetével foglalkozik a dolgozat. Egyes felhasznált források összekapcsolják az Illyés Gyula Irodalmi Klubot a professzionális színházzal, mondván, hogy a megalapítás ötlete innen származik, ám más források Sztyepán Turjanicát tartják az ötletadónak.

Az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház, azaz az első professzionális magyar színház megalakulásának ötlete először 1988-ban merült fel. A színház megszervezésével Schober Ottót bízták meg. Az ő javaslatára vették fel a kapcsolatot a kijevei főiskolával, ahol később az akkor alakuló professzionális színház színészei tanultak.¹¹⁸ A színház indulásának 1993. március 5-ét tekintik, amikor a kijevei főiskoláról hazatérő diákok előadták a “Szentivánéji álom” című darabot.¹¹⁹

A színház kezdeti időszak bizonytalan volt. A felmerülő kérdések között volt a színházi épület kijelölése, és annak felújítása, valamint a színészek lakhatásának biztosítása. A színházi épületnek végül a Népszínház által is használt Oroszlán szállót jelölték ki, ám az nem volt alkalmas előadások megtartására, így a színészeknek maguknak kellett az előadások helyszínére utazni.

Az elnevezéssel kapcsolatban fontos megemlíteni, hogy az első színészi osztály diplomaelőadásaként egy Illyés Gyula darabot mutatott be. A színház 2009-ig szerepelt Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház néven, azonban a fenntartási rendszer cseréje miatt az intézmény neve Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház lett.¹²⁰

Megalakulásakor a színház főrendezőjének Vidnyánszky Attilát kérték fel, aki szintén a kijevei főiskolán szerezte második diplomáját. A megalakuláskor a repertoárjukban négy színdarab szerepelt, melyeket rendszeresen játszottak Kárpátalaja településein.

Az előadások által sikerre tettek szert, ám ez sem segített a színház problémáin. A támogatására gálaestet szerveztek, melybe magyarországi támogatók is bekapcsolódtak. Különböző magyarországi színházak úgy próbáltak segíteni, hogy egy előadás bevételét felajánlották az Illyés Gyula Színháznak.

2007-től Vidnyánszky Attila a debreceni Csokonai Színház igazgatója lett, mely azt a megállapodást eredményezte, miszerint évente egy előadást Debrecen finanszírozott, a társulattól többen ide is leszerzőttek, valamint többször felléptek vendégszereplőként. A megállapodás szerint évente 30-40

117 CSANÁDI, 2004.

118 KOVÁCS, i.m.: 124-126. old.

119 SCHOBBER, 2001. i.m.: 83-92. old.

120 HUSZÁR, i.m.: 74-87. old.

darabot adtak elő Magyarországon.¹²¹ 2013-ban került sor a színház 20. születésnapjának megünneplésére.

A III. Fejezetben a Beregszászi Amatőr Népszínház és az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház esetleges kapcsolódási pontjai is megvizsgálásra kerültek. Az első ezek közül az, hogy mindekedtő magyar színház, benne magyar előadásokkal, habár az Amatőr Népszínházban annak megalakulásakor orosz nyelvű előadásokat is kellett tartaniuk. Ezen kívül felmerül Schober Ottó személye is, aki ott volt a hivatásos színház alapjainak tervezésénél is, valamint az Oroszlán Szállót is egy kapcsolódási pontként kezelhetjük a két színház történetében, ugyanis mind a kettő számára ez volt kijelölve, mint előadóterem.

Mind a Népszínház, mind az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház megalakulása és működése fontos és értékes állomása a magyar kultúra Kárpátalján való megőrzése, ápolása és terjesztése szempontjából.

¹²¹ HUSZÁR, i.m.: 74-87. old.

РЕЗЮМЕ

В рамках дослідження обробляється історія Берегсаського аматорського народного театру та Угорського національного театру імені Дюли Ілліеса. Щоб зрозуміти значення аматорського народного театру Берегсаса, нам довелося вивчити ситуацію угорської культури до та після створення театру.

Угорська культура не могла процвітати після 1945 року. Учні могли брати участь в угорській освіті лише до сьомого класу, а угорські газети були дефіцитними. У 1945 р. вийшла газета під назвою "Червоний прапор", яка містила писання політичного, а не культурного характеру. Пізніше приєдналася Анна Надаш, значна фігура угорської культури, яка згодом заснувала аматорський акторський колектив.

По-перше, дослідження приділяє увагу на історії аматорського народного театру та його попередників. До створення театру, угорський вистави забезпечував аматорський колектив Анна Надаша для зацікавленої аудиторії. Перша угорська програма була також організована цією групою в 1945 році, коли вона проводила вечір у великій вечірній сукні, повстаючи проти системи. Вечір Петефі також був організований у 1946 році. Кілька учасників аматорського колективу, в тому числі і сама Анна Надаш, приєдналися до пізнішого аматорського народного театру.

Аматорський народний театр розпочав свою діяльність у 1952 році, коли ігровий колектив культурного будинку Берегсаса представив оперету Дунаєвський "Вільний вітер" в постановці Тібора Ортутея. Театр, який був удостоєний звання Народного театру, скористався величезною популярністю протягом свого існування. Багато їх виступів відбувалися перед аншлагом. Під час виступів компанія відвідала численні села, в яких жили угорці, а також багато разів виступали в Угорщині. Найуспішнішим виступом театру в 1992 році був спектакль "Сволоч сатана" режисера Отто Шобера. Презентація відзначила 40-річчя театру, і цього вечора Народний театр досяг найбільших успіхів. Презентація відбулася в Будапешті 9 травня. Вистава була настільки успішною, що їй було присуджено спеціальний приз на фестивалі угорських театрів у Кішварді. Інформація, що міститься в щоденнику Народного театру, показує, що в період між 1952 і 1995 роками в селах Закарпаття було проведено 1132 вистави, загалом на вистави прийшло 244 107 осіб.

Окрім вистав та розваг, Народний театр мав ще одну місію, яка полягала у збереженні та розвитку угорської культури. Лекції читались угорською мовою, оскільки мова вважалася одним із найважливіших інструментів збереження культури.

Як і театр, інші організації прагнули зберегти культуру. Таким був випадок угорського літературного клубу Дюла Іллієс, заснованого в 1987 році, який хотів розвивати та плекати угорську культуру та зберігати традиції.

Після огляду історії Народного театру відбувся огляд історії Угорського національного театру імені Дюли Іллієса. Деякі використані джерела пов'язують Літературний клуб "Дюла Іллієс" з професійним театром, кажучи, що ідея заснування походить саме звідси, але інші джерела вважають Степана Туряніцю ініціатором.

Ідея створення Угорського національного театру імені Дюли Іллієса, тобто першого професійного угорського театру, вперше виникла в 1988 році. Отто Шобер отримав доручення організувати театр. За його пропозицією вони зв'язалися з Київським коледжем, де згодом навчались актори створеного на той час професійного театру. Початком театру вважається 5 березня 1993 р., коли студенти, які повернулися з Київського коледжу, виконали виставу «Сон в літню ніч».

Старт театру був непевним. Проблеми, які виникли, включали призначення будівлі театру та його реконструкцію, а актори також повинні були забезпечити житлом. Врешті-решт будівля театру була визначена як Гуртожиток Лева, яким також користувався Народний театр, але він не був придатним для проведення вистав, тому акторам доводилося їздити до місця вистави самостійно.

У зв'язку з назвою важливо згадати, що твір Дюли Іллієса було представлено як їх першокласний дипломний виступ. До 2009 року театр виконувався під назвою Угорський національний театр ім. Дюли Іллієса, потім ім'ям театру став Угорський драматичний театр Закарпатської області. Аттіла Віднянський попросили бути головним режисером театру.

Вистави мали успіх, але це теж не допомогло проблемам театру. Для підтримки театру було організовано урочистий вечір, у якому також взяли участь прихильники з Угорщини. Різні угорські театри намагалися допомогти, пропонуючи кошти від вистави театру Дюли Іллієса.

З 2007 року Аттіла Віднянський став директором театру Чоконай у Дебрецені, що призвело до домовленості про те, що щороку в Дебрецені фінансується вистава. Відповідно до угоди, в Угорщині щороку виконувалось 30-40 творів. У 2013 році театр святкував своє 20-річчя.

Також були досліджені точки зв'язку аматорського народного театру Берегсас та Угорського національного театру імені Іллієса Дюли. Перший очевидний зв'язок - це те, що обидва є угорськими театрами, включаючи угорські вистави, хоча в аматорському народному театрі також доводилося давати вистави російською мовою. Другий момент полягає в тому, що одним із засновників в обох випадках був Отто Шобер. Хостел "Лев" також є сполучною точкою в

історії двох театрів, оскільки його було призначено як потенційну аудиторію для обох. Обидва театри вважали важливим плекання та збереження угорської культури. Це завдання також послужило мотивацією для акторів Народного театру, котрі жертвували своїм вільним часом, щоб можна було створювати вистави.

Створення як Народного театру, так і Угорського національного театру імені Дюли Ілліеса є дуже важливим і цінним етапом для збереження, виховання та поширення угорської культури.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Monográfiák, szakkönyvek

- 1) BABBIE, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata, Balassi Kiadó, Budapest, 2008.
- 2) DUPKA György: Kárpátalja magyar művelődéstörténete - Kultúrtörténeti fejezetek trianontól napjainkig. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2017.
- 3) ENYEDI Sándor: Rivalda nélkül. Teleki László Alapítvány, Budapest, 1999.

Visszaemlékezések, tudománynépszerűsítő irodalom

- 4) CSANÁDI György: Régi Beregszásziak. Felelős kiadó: Szoboszlai István, Beregszász, 2001.
- 5) CSANÁDI György: Sorsfordító évek sodrásában. PoliPrint, Ungvár, 2004.
- 6) SCHOBBER Ottó: Színfalak előtt, mögött, nélkül: (epizódok a Beregszászi Népszínház történetéből). Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 1996.
- 7) SCHOBBER Ottó: Davaj, davaj. Hatodik Síp Alapítvány-Mandátum Kiadó, Budapest-Beregszász, 2001.
- 8) SCHOBBER Ottó: A statisztika így kívánta. Intermix kiadó, Ungvár-Budapest, 2008.
- 9) Kovács Elemér: A vasfüggönyön innen. KÁRPÁTALJAI MAGYAR ANEKDOTAKINCS. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2017.

Tudományos tanulmányok és szakikkek

- 10) HUSZÁR Orsolya: Fellegjárók. Kivonatok a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház történetéből és művészetéből. In: Pro Minoritate, 2010-től, 74-87.old. (Felhasználva: 2021.04.16)
- 11) VARGÁNÉ NAGY Anikó: Az oral history-források jelentősége. In: Harmadfokú képzés, felnőttképzés és regionalizmus. Szerk.: Juhász Erika, Center for Higher Education Research and Development Hungary, Debrecen, 292-297, 2010.
- 12) RING Orsolya: A színjátszás harmadik útja és a hatalom. Az alternatív Orfeo együttes kálváriája az 1970-es években. In: Múltunk, 2008/3, 233-257.
- 13) SZUPERÁK Alexandra: A népszínházról a mozivászonig. A sátán fattya című kisregény színpadi adaptációi. In: Scientia Denique A Kárpátaljai Magyar Diákok és F fiatal Kutatók Szövetségének gondozásában megjelenő tudományos kötet. Scientia Denique A Kárpátaljai Magyar Diákok és F fiatal Kutatók Szövetségének gondozásában megjelenő tudományos kötet. IX. évfolyam, 1. Kiadás, 2019. 134-141.old.

Sajtó

14) Gyárfás Miklós *“Egérút”-ja a jánosi színpadon*, In: Kárpáti Igaz Szó, 1968.

Digitális adatbázisból és a világhálóról felhasznált anyagok

- 15) "Actors' Equity - Responsibilities". Elérhető: <https://www.actorsequity.org/>. (Felhasználva: 2021. május 7.)
- 16) "Answers.com - Amateur". Elérhető: <https://www.answers.com/redirectSearch?query=amateur> (Felhasználva: 2021. május 7)
- 17) Arts Research Center. University of California, Berkeley. *Amateurism Across the Arts*". Elérhető: <https://arts.berkeley.edu/amateurism-across-the-arts-march-9/>. (Felhasználva: 2021.május 7)
- 18) Beregszászi Magyar Színházért szól a harang– a Nemzeti Színház 2005. június 6-i gálaestjén elhangzott beszéd. Elérhető: <https://nemzetiszinhas.hu/hirek/2005/06/galaest-a-beregszaszi-magyar-szinhasert> (Felhasználva: 2021.04.16)
- 19) Cambridge Advanced Learners Dictionary- *amateur dramatics*". Elérhető: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/amateur-dramatics>. (Felhasználva: 2021.május 6)
- Irodalom, színház, képzőművészet. Elérhető: https://hirmagazin.sulinet.hu/oroksegtar/data/kulhoni_magyarsag/2009/Karpatalja_magyarsaga/pages/007_irodalom.htm (Felhasználva: 2021.04.10)
- 20) Kárpátinfo: Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház, Beregszász. Elérhető: <https://karpatinfo.net.ua/szinhas/323-karpataljai-megyei-magyar-dramai-szinhas> (Felhasználva: 2021.04.19)

Oral history módszerével gyűjtött anyagok

- 21) Dobos Sándor adatközlő: (1986-) beregszászi lakos, a Rózsa a lovag című előadás szereplője, a II.RFKMF oktatója.
- 22) Grica László adatközlő: (1975-) beregszászi lakos, az Amatőr Népszínház egykori tagja, jelenleg vállalkozó
- 23) Nagy Béla adatközlő: (1951) beregszászi lakos, az Amatőr Népszínház egykori színésze, rendezője, jelenleg nyugállományát tölti be
- 24) Tóth Olga adatközlő: (1957-) beregszászi lakos, az Amatőr Népszínház egykori színésze, jelenleg nyugállományát tölti be

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1007967833

Дата перевірки:
21.05.2021 16:27:51 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet

Дата звіту:
21.05.2021 16:37:36 EEST

ID користувача:
100006701

Назва документа: RatiMiranda_MA

Кількість сторінок: 61 Кількість слів: 17774 Кількість символів: 135112 Розмір файлу: 1.86 MB ID файлу: 1008060868

2.64% Схожість

Найбільша схожість: 1.25% з Інтернет-джерелом (<https://mek.oszk.hu/02100/02131/html/03.htm>)

2.64% Джерела з Інтернету

60

Сторінка 63

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

9